ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ
Τεύχος 36, ΜΑΪΟΣ 1998
ΙΝΕ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΝΕΟΛΑΙΑ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ • ΟΝΕ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ •
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ • ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΟ 1997

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Πολλά και μεγάλα είναι, σήμερα, τα προβλήματα που απασχολούν τους νέους εργαζόμενους. Το κορυφαίο βέβαια, είναι η ανεργία και η υποαπασχόληση. Επιπλέον, το βιοτικό επίπεδο των εργαζόμενων νέων είναι χαμηλότερο από τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους, καθώς στο ξεκίνημα της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα τα οποία χωρίς την οικογενειακή βοήθεια θα είχαν οξυνθεί ακόμη περισσότερο.

Σ' αυτό το τεύχος της ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ παρουσιάζεται η κατάσταση της εργαζόμενης νεολαίας στην Ελλάδα. Επιπλέον περιλαμβάνονται εργασίες που αναφέρονται στις προτάσεις της ΓΣΕΕ για την απασχόληση, στο περιβάλλον και την απασχόληση καθώς και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων της ΕΣΥΕ για το εργατικό δυναμικό, την απασχόληση και την ανεργία το 1997.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΊΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΌ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΎΤΟΥ ΕΡΓΑΣΊΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ

ΕΚΔΌΤΗΣ: Χρήστος Πολυζωγόπουλος • **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΉ ΕΠΙΤΡΟΠΉ:** ΤΟ Δ.Σ.ΤΟΥ ΙΝΕ, *Πρόεδρος:* Χρήστος Πολυζωγόπουλος, *Αντιπρόεδρος:* Δ. Στρατούλης, *Γρ. Οικονομικού:* Κ. Πουπάκης, *Μέλη:* Γ. Ντάσης, Δ. Παρλαβάντζας, Γ. Χριστοδούλου, Σ. Μαντζουράνης, Φ. Φατούρος, Γ. Ποντικός • **ΓΡΑΦΕΊΑ:** Εμμ. Μπενάκη 71Α, Αθήνα 106 81, Τηλ: 3304469-74, Fax: 3304452 • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΊΗΣΗ - ΠΑΡΑΓΩΓΉ:** ΚΑΜΠΥΛΗ, Αριστοτέλους 36, Τηλ: 8215007, 8215675, 8216371, Fax: 8215007

Παρατηρήσεις και Προτάσεις της ΓΣΕΕ για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση στην Ελλάδα

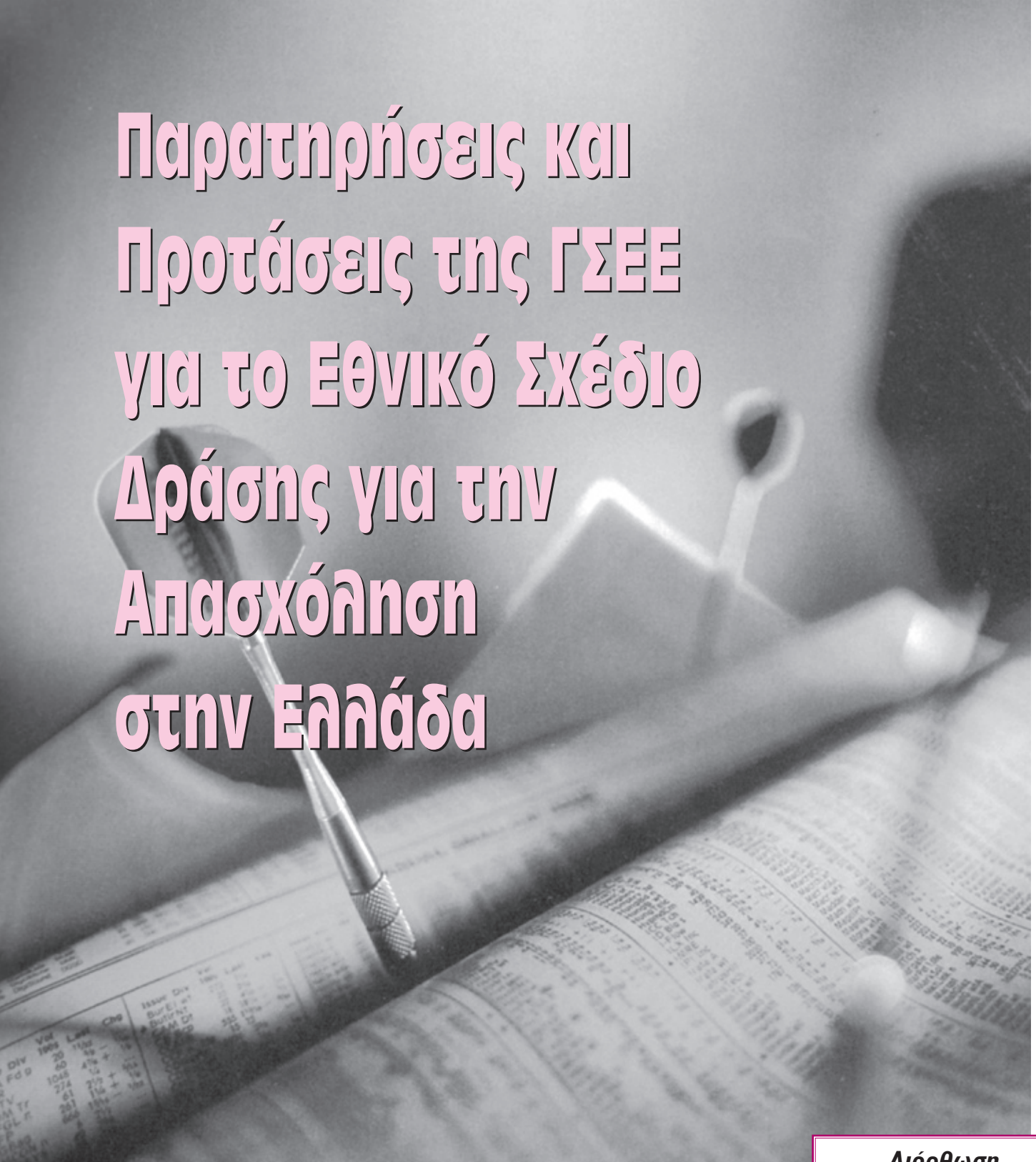

Διόρθωση

Στο τεύχος 35, Απρίλιος 1998 δημοσιεύτηκε εργασία για την «Παιδική Εργασία». Οι συντάκτες αυτής της εργασίας είναι: Αθηνά Μπήτρα - Αναστασία Σπηλιοπούλου.

Στο 29ο Συνέδριό της η ΓΣΕΕ αποφάσισε ότι η χώρα έχει ανάγκη μιας στρατηγικής που να στηρίζεται:

- Στην παραδοχή ότι οι νέες παραγωγικές και τεχνολογικές εξελίξεις που συντελούνται στην Ελλάδα, την Ευρώπη και τον Κόσμο δεν αποτελούν στοιχεία «επιβολής ποινών» στους εργαζόμενους, με την παθητική προσαρμογή σ' αυτές, δηλ. με τις απολύσεις, την ανεργία και την διαχείρισή της, την απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων και του Κράτους - Πρόνοιας.
- Στην εγκαθίδρυση ενός προτύπου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης με κεντρικούς άξονες: την Ανάπτυξη, την Αναδιανομή του εισοδήματος, την Απασχόληση και την Κοινωνική Προστασία.
- Στην προώθηση διαδικασιών κοινωνικής διαπραγμάτευσης προκειμένου οι κοινωνικοί φορείς και το κράτος να διαμορφώσουν στρατηγικές επιλογές μακράς πνοής που θα χαρακτηρίζονται από την αξιοποίηση των πόρων και την δυναμική ικανοποίηση των αναγκών της οικονομίας και της κοινωνίας.

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής η ΓΣΕΕ έχει τις ακόλουθες παρατηρήσεις σε κεντρικά ζητήματα του Εθνικού Σχεδίου για την Απασχόληση, καθώς επίσης και τις δικές της προτάσεις για την αύξηση της Απασχόλησης και τη μείωση της Ανεργίας.

Στη βάση της στρατηγικής πρότασης της ΓΣΕΕ για την Ανάπτυξη - την Αναδιανομή του εισοδήματος - την Απασχόληση και την Κοινωνική προστασία, η Συνομοσπονδία θεωρεί ουσιώδες ζήτημα για την επίλυση του προβλήματος της ανεργίας, την επανένταξη της πλήρους απασχόλησης στους στόχους της αναπτυξιακής και μακροοικονομικής πολιτικής.

Υποστηρίζει ένα εναλλακτικό πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης που θα βασίζεται σε υψηλούς ρυθμούς παραγωγικότητας, ενίσχυσης του ρόλου της μισθωτής εργασίας και μείωσης των ωρών εργασίας χωρίς μείωση των αποδοχών.

Συστατικά στοιχεία μιας τέτοιας πολιτικής είναι η τεχνολογική και οργανωτική αναβάθμιση της παραγωγικής βάσης, η προώθηση αναδιαρθρώσεων στη βάση της αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού και τεχνολογικού εκσυγχρονισμού.

Ειδικότερα οι παρατηρήσεις σε κεντρικά ζητήματα του σχεδίου και οι προτάσεις της ΓΣΕΕ για την αύξηση της απασχόλησης και την μείωση της ανεργίας, αναφέρονται στα εξής:

1. Απασχολησιμότητα: Η έννοια της απασχολησιμότητας ανεξάρτητα από το ότι φαινομενικά παραπέμπει στη δυνατότητα του ατόμου να είναι σε θέση να προσαρμόζεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας για να απασχολείται κύρια μέσω της διαρκούς και δια βίου μάθησης, εντούτοις δημιουργεί σύγχυση γιατί μεταφέρει την ευθύνη για την προοπτική της απασχόλησης, κύρια στο ίδιο άτομο, υποκαθιστώντας το βάρος της ευθύνης που αναλογεί στο Κράτος, ενώ συνδέεται και με αντιλήψεις όπου η απασχόληση ερμηνεύεται με μορφές που

συνεπάγονται περιορισμένα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα.

2.Ενεργητικές πολιτικές επιδότησης της ανεργίας: Η ΓΣΕΕ είναι θετική, απέναντι στη φιλοσοφία των ενεργητικών πολιτικών επιδότησης της ανεργίας που συμβάλλουν στην ένταξη και διατήρηση των ανέργων σε επαφή με την πραγματικότητα της αγοράς εργασίας υπό τις ακόλουθες όμως προϋποθέσεις:

- Οι πολιτικές αυτές δεν πρέπει να υποκαταστήσουν τις παθητικές πολιτικές επιδότησης μεταφέροντας πόρους από την μια κατηγορία στην άλλη (στην Ελλάδα βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα της Κοινότητας), τόσο από πλευράς ύψους, όσο και διάρκειας με αποτέλεσμα να μην είναι αντικίνητρο για την απασχόληση.
- Ενίσχυση των παθητικών πολιτικών επιδότησης παράλληλα με τις ενεργητικές.
- Οι ενεργητικές πολιτικές δεν θα αποτελούν μορφές επιδότησης των επιχειρήσεων αλλά θα στοχεύουν με συγκεκριμένες δεσμεύσεις στην ουσιαστική αύξηση της απασχόλησης σταθερού χαρακτήρα.

3. Μερική απασχόληση. Η μερική απασχόληση θα πρέπει να λειτουργήσει συμπληρωματικά στην αγορά εργασίας και να μην αντιστρατεύεται την έννοια της πλήρους. Σε αυτά τα πλαίσια η εφαρμογή της θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Πλήρη κατοχύρωση των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των μερικά απασχολούμενων.
- Δημιουργία κατώτατου ποσοστού μερικής απασχόλησης σε 20 ώρες

εβδομαδιαίως
- Δημιουργία ανώτατου ορίου μερικά και άτυπα απασχολουμένων ανά επιχείρηση επί του συνολικού απασχολούμενου δυναμικού της (15%).
- Καθιέρωση προσαύξησης του ωρομίσθιου του μερικά απασχολούμενου 20%.

Παράλληλα επισημαίνεται η λανθασμένη αντίληψη για τα σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης της μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα από την στιγμή που ήδη η περιορισμένη εφαρμογή που δηλώνει το μη ελαστικό περιεχόμενό της, εξαιτίας των χαμηλών μισθών που κυριαρχούν στην αγορά εργασίας και για τους πλήρως απασχολούμενους.

4. Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης. Τα ΤΣΑ πρέπει να αποτελούν αποκεντρωμένες παρεμβάσεις συμπληρωματικού χαρακτήρα μιας κεντρικής πολιτικής απασχόλησης και όχι το άλλοθι της απουσίας της.

Βασική προϋπόθεση της λειτουργίας της αποτελεί ο σεβασμός στην εργατική νομοθεσία και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας (όχι μόνο της εθνικής γενικής αλλά και των αντίστοιχων κλαδικών).

5. Η Διευθέτηση του συνολικά εργάσιμου χρόνου. Η διευθέτηση του εργάσιμου χρόνου αποβλέπει στην μείωση του κόστους εργασίας από την μη πληρωμή των υπερωριών, όχι όμως στην αύξηση της απασχόλησης, αφού οι πρόσθετες ανάγκες των επιχειρήσεων θα καλύπτονται με το υπάρχον δυναμικό που θα αυξομειώνει το εβδομαδιαίο ωράριό του. Γι' αυτό και η ΓΣΕΕ προτείνει τη μείωση του χρόνου εργασίας σε 35 ώρες με διατήρηση των αποδοχών με στόχο την αύξηση της απασχόλησης και εναλλακτικά θα μπορούσε να αποδεχθεί την

διευθέτηση του χρόνου εργασίας με παράλληλη εφαρμογή του 35ωρου.

Η ΓΣΕΕ διαφωνεί με τον ισχυρισμό της κυβέρνησης ότι η διευθέτηση αποτελεί επιταγή συμμόρφωσης προς την Κοινοτική οδηγία 104/93 για τις ελάχιστες προδιαγραφές του χρόνου εργασίας. Και τούτο γιατί η Ελλάδα ήδη έχει θεσμοθετήσει την διευθέτηση του χρόνου (Ν. 1892/90), η δε Κοινοτική Οδηγία συνδέει τον χρόνο εργασίας με την υγεία των εργαζομένων και θέτει το ανώτατο όριο των 48 ωρών εβδομαδιαίας απασχόλησης, είτε πρόκειται για εφαρμογή της διευθέτησης, είτε για τη χρήση των υπερωριών. Τέλος, η ΓΣΕΕ διατυπώνει την αντίθεσή της στην προώθηση του νομοσχεδίου για την υποχρεωτική διευθέτηση (9ωρο) με την οποία αναθεωρείται η θέση της κυβέρνησης που είχε διατυπώσει στον κοινωνικό διάλογο.

6. Ειδικές δράσεις για ειδικές κατηγορίες ανέργων. Οι ειδικές δράσεις απασχόλησης για ειδικές κατηγορίες ανέργων δεν θα έπρεπε να συνδέονται με την ανακατανομή πόρων ανάμεσα σε κατηγορίες του εργατικού δυναμικού αλλά με την αύξησή τους και την αξιοποίηση νέων πόρων.

Ειδικότερα η ΓΣΕΕ προτείνει:
- Εφαρμογή επενδυτικών προγραμμάτων για την αύξηση της απασχόλησης σε περιοχές σε κρίση.
- Υλοποίηση προγραμμάτων του ΛΑΕΚ για την απασχόληση ανέργων άνω των 55 ετών.
- Αύξηση των επιδομάτων ανεργίας στο 80% του βασικού μισθού/ημερομισθίου και επέκταση της επιδότησης πέραν των 12 μηνών για την κάλυψη των μακροχρόνια ανέργων.

- Παροχή ιατρικής και φαρμακευτικής περίθαλψης σε όλους τους μακροχρόνια ανέργους ανεξάρτητα από ηλικία καθώς και των εξαρτώμενων από αυτούς μελών της οικογένειάς τους.
- Προσωρινή αναστολή, για το διάστημα της ανεργίας, της αποπληρωμής τοκοχρεολυσίων για στεγαστικά δάνεια, αν δεν υπάρχουν άλλες πηγές εισοδήματος.

7. Η ΓΣΕΕ, αναφορικά με τους πόρους για την αύξηση της απασχόλησης και την μείωση της ανεργίας προτείνει, την σημαντική αύξησή τους από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, καθώς και τη σύσταση Ειδικού Ταμείου για την απασχόληση και την ανεργία, οι πόροι του οποίου θα προέλθουν από άλλες πηγές (π.χ. αντισταθμιστικοί πόροι από τις δραστηριότητες έντασης τεχνολογίας και κεφαλαίου, ακίνητη περιουσία, ομόλογα, λαχεία, λόττο κλπ) και δεν θα επιβαρύνουν το κόστος εργασίας ή θα αντλούνται από την αντιλαϊκή έμμεση φορολογία.

8. Η ΓΣΕΕ θεωρεί επιτακτική ανάγκη τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του ρόλου του ΟΑΕΔ. Προϋποθέσεις γι' αυτό είναι: η ποσοτική και ποιοτική ανάπτυξη των λειτουργιών του, η αποκέντρωσή τους, ο συντονισμός των πολιτικών του με άλλους θεσμοθετημένους φορείς σχετικούς με την απασχόληση, η τριμερής συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα διοίκησής του, η επιλογή του διοικητή με όρους που να απολαμβάνει της εμπιστοσύνης των συμμετεχόντων μερών και η ουσιαστική συμμετοχή του κράτους στους πόρους του ΟΑΕΔ.

9. Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης για τους μακράς διάρκειας ανέργους από νέες πηγές απασχόλησης, που σχετίζονται με κοινωνικές ανάγκες.

10. Την προστασία των εργαζομένων από τις απολύσεις, με την επέκταση του νόμου 2112 και στους εργατοτεχνίτες, καθώς και τη λήψη ειδικών μέτρων προστασίας από καταχρηστικές απολύσεις των ηλικιωμένων εργαζομένων.

11. Την μη εφαρμογή των ρυθμίσεων του άρθρου 16 του Ν. 2434/96 (επιδότηση του μη μισθολογικού κόστους) αφού αυτό συνδέεται με την κοινωνική ασφάλιση.

12. Τη διασφάλιση όλων των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των απασχολούμενων αλλοδαπών μετά την πρόσφατη νομιμοποίησή τους.

Η ΓΣΕΕ είχε την πεποίθηση ότι μετά την παράδοση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση, πριν από μια εβδομάδα, στους κοινωνικούς φορείς, θα είχαμε τη δυνατότητα να συμμετάσχουμε ουσιαστικά στην διαδικασία του Διαλόγου Κυβέρνησης και κοινωνικών φορέων για το καίριο αυτό θέμα.

Μας προκατέβαλε όμως καταιγισμός διαρροών προς τα ΜΜΕ με αλλεπάλληλες και συχνά αλληλοσυγκρουόμενες δηλώσεις Υπουργών και Κυβερνητικών παραγόντων για το πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, που προκάλεσαν

Η εργαζόμενη νεολαία στην Ελλάδα

του Δημήτρη Α. Κατσορίδα

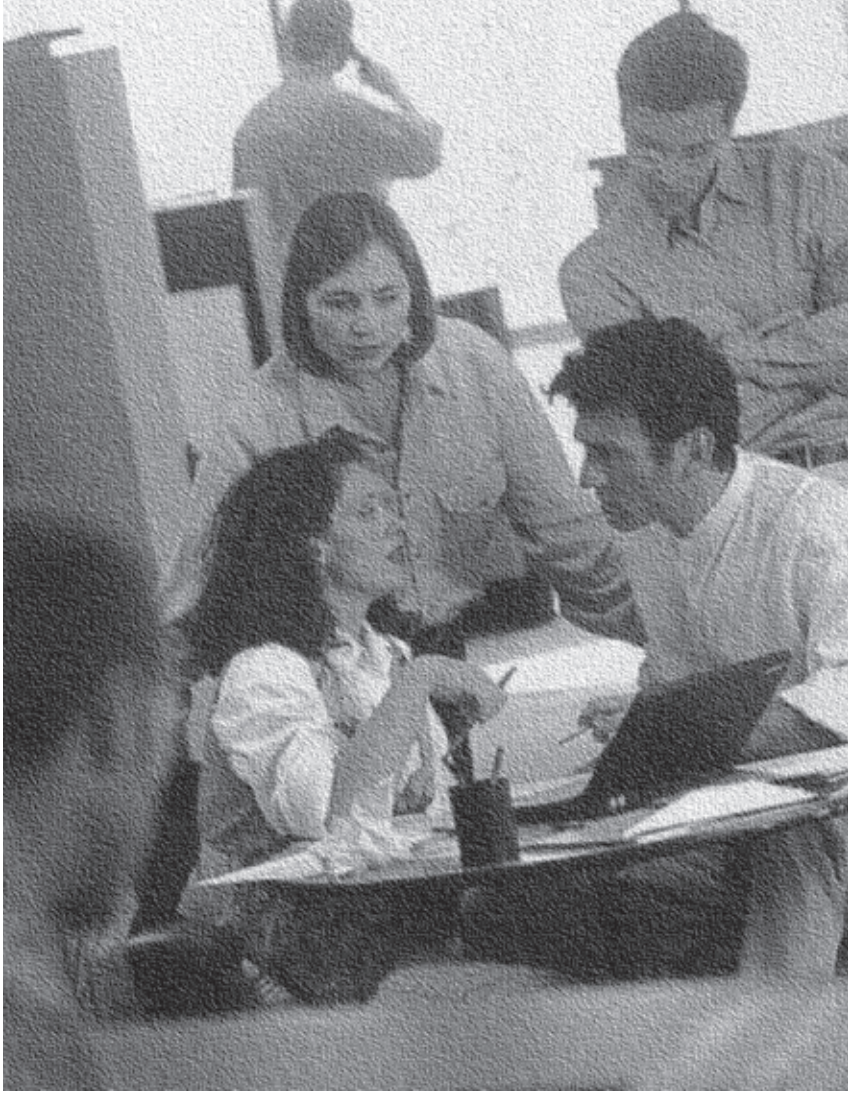

Πολλά και μεγάλα είναι, σήμερα, τα προβλήματα που απασχολούν τους νέους εργαζόμενους. Το κορυφαίο, βέβαια, είναι η ανεργία και η υποαπασχόληση. Επιπλέον, το βιοτικό επίπεδο των εργαζόμενων νέων είναι χαμηλότερο από τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους, καθώς στο ξεκίνημα της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, τα οποία χωρίς την οικογενειακή βοήθεια θα είχαν οξυνθεί ακόμη περισσότερο.

Όμως, μαζί μ' αυτά, και άλλα σοβαρά προβλήματα όπως το ύψος των αμοιβών, οι συνθήκες εργασίας, οι διακρίσεις σε βάρος των νέων εργαζόμενων, τα εμπόδια στη μόρφωση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, το μεγάλο πρόβλημα των ανήλικων εργαζόμενων και η ψυχαγωγία καλλιεργούν καθημερινά στη νεολαία την αβεβαιότητα για το αύριο.

Οι λύσεις των προβλημάτων των νέων εργαζόμενων εντάσσονται στα γενικότερα προβλήματα όλων των εργαζομένων, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν ουσιαστικές προϋποθέσεις, τόσο για τη συμμετοχή και τη δράση τους στους θεσμούς, όσο και για την ανάπτυξη και την ανανέωση του συνδικαλιστικού κινήματος.

1. Τα δεδομένα της ανεργίας

- Σε 446.379 άτομα ανήλθε ο αριθμός των ανέργων το 1996, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ (1990: 281.100 άτομα).
- Απ' αυτούς 262.731 άτομα ήταν νέοι κάτω των 29 ετών.
- 260.048 άτομα (ή 58,3% των ανέργων) ήταν άνεργοι μακράς διάρκειας, δηλαδή περισσότερο από 12 μήνες. Απ' αυτούς 152.044 ήταν νέοι κάτω των 29 ετών (ή 58,5% των μακροχρόνια ανέργων).
- Επιπλέον, από τους 446.379 ανέργους στο σύνολο της χώρας, όπως ήδη αναφέραμε, οι 228.909 ή το 51,3% περίπου υπάγονται στην κατηγορία «ΝΕΟΙ», στην οποία ανήκουν όλοι αυτοί που δεν εργάστηκαν ποτέ στο παρελθόν και αναζητούν πρώτη φορά εργασία. Μάλιστα, προκύπτει ότι το μεγαλύτερο αριθμό ανέργων, αυτής πάντα της κατηγορίας, συγκεντρώνουν οι νέοι και οι νέες ηλικίας κάτω των 29 ετών (185.290 άτομα ή 81% του συνόλου της κατηγορίας «ΝΕΟΙ»).
- Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Κοινότητας, της οποίας το ποσοστό των ανέργων που λαμβάνουν επίδομα ή βοήθεια είναι το χαμηλότερο σε σύγκριση με αυτό των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ενωσης (Ε.Ε.).

Βέβαια, το φαινόμενο δεν είναι, μόνο, ελληνικό. Αντίθετα, σε όλο τον καπιταλιστικό κόσμο το

πρόβλημα της ανεργίας αποκτά εκρηκτικές διαστάσεις. Συγκεκριμένα:

- Η ανεργία στην Ε.Ε. έχει ξεπεράσει το 10% του εργατικού δυναμικού, ανερχόμενη σε 20.000.000 άτομα, περίπου.
- Το 40% των ανέργων είναι νέοι κάτω των 25 ετών.
- Οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων κάτω των 25 ετών είναι η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ιρλανδία.

Η ανεργία, λοιπόν, πλήττει κύρια τη νεολαία, ενώ η υποαπασχόληση και η ετεροαπασχόληση, δηλαδή η εργασία που είναι άσχετη με τις γνώσεις και την ειδικότητα του εργαζομένου αποτελούν τις βασικές μορφές απορρόφησης των νέων. Επίσης, γίνεται φανερό πως οι άνεργοι νέοι δεν αποτελούν μια ξεχωριστή κατηγορία από τους υπόλοιπους άνεργους, ούτε βρίσκεται «στην άλλη όχθη» απ' αυτούς που εργάζονται. Κατά συνέπεια, το πρόβλημα της ανεργίας δεν είναι πρόβλημα μόνο των ανέργων, αλλά όλων των εργαζομένων συνολικά. Διότι, αντίθεση δεν είναι ανάμεσα σε εργαζομένους και ανέργους, αλλά ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία και γι' αυτό θα πρέπει να γίνει υπόθεση όλης της νεολαίας και γενικά όλης της κοινωνίας.

Το συμπέρασμα, το οποίο προκύπτει από την παρουσίαση των προαναφερθέντων στοιχείων, είναι ότι η αύξηση της ανεργίας δεν είναι συγκυριακό φαινόμενο, ούτε δημιουργήθηκε ξαφνικά. Αντίθετα, οφείλεται στην κρίση του συστήματος παραγωγής και το ακολουθεί και στις περιόδους ανάκαμψής του.

Η κρίση στην Ελλάδα, όπως και στις άλλες αναπτυγμένες χώρες είναι κρίση υπερπαραγωγής. Οι επιχειρήσεις παράγουν, εξαιτίας του ανταγωνισμού πολύ περισσότερα απ' αυτά που η αγορά μπορεί να καταναλώσει (υπερπαραγωγή).

Σε γενικές γραμμές, οι συνέπειες της κρίσης είναι οι εξής: Στασιμότητα ή περιορισμός της παραγωγής, καταστροφή των μη ανταγωνιστικών κεφαλαίων, κλείσιμο επιχειρήσεων, ανεργία.

2. Εργαζόμενη νεολαία: Στον αστερισμό της κρίσης

Οπως προκύπτει από την Απογραφή Πληθυσμού της 17/3/1991, οι νέοι ηλικίας 15-29 ετών φθάνουν τα 2.279.768 άτομα και αποτελούν το 22,2% του συνολικού πληθυσμού (10.259.900). Οι νέοι άνδρες αυτής της ηλικιακής ομάδας υπερισχύουν των νέων γυναικών (1.153.821 και 1.125.947 αντίστοιχα), σε αντίθεση με το σύνολο του πληθυσμού, όπου οι γυναίκες υπερισχύουν των ανδρών κατά 149.084 άτομα (Πίνακας 1). Στις αστικές περιοχές, όπου υπάρχει το 58,9% του συνολικού πληθυσμού, συγκεντρώνεται το 62,25% των νέων (ήτοι 1.419.194 άτομα), προς

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Νέοι κατά ομάδες ηλικιών, φύλο και βαθμό αστικότητας (σε χιλιάδες)

	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ			ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ			ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ			ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
ΟΜΑΔΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ
ΗΛΙΚΙΩΝ												
ΣΥΝΟΛΟ	10.259.900	5.055.408	5.204.492	6.038.981	2.914.404	3.124.577	1.318.427	666.240	652.187	2.902.492	1.474.764	1.427.728
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ												
0-4 ετών	556.987	286.143	270.844	333.050	171.129	161.921	75.966	39.059	36.907	147.971	75.955	72.016
5-9 ετών	663.434	341.078	322.356	397.632	204.227	193.405	89.869	46.204	43.665	175.933	90.647	85.286
10-14 ετών	754.446	387.720	366.726	455.237	233.335	221.902	101.428	52.437	48.991	197.781	101.948	95.833

αναζήτηση ευκολότερης εξεύρεσης απασχόλησης ή λόγω σπουδών, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η προσφορά εργασίας και κατά συνέπεια η ανεργία των νέων σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Στις ημιαστικές περιοχές, όπου συγκεντρώνεται το 12,9% του πληθυσμού, ζει το 12,85% του συνόλου των νέων (293.119 άτομα), ενώ στις αγροτικές περιοχές το 24,9% του συνόλου των νέων ή 567.455 άτομα (28,2% του συνολικού πληθυσμού).

Οι εργαζόμενοι νέοι ηλικίας 14-29 ετών φθάνουν, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ του έτους 1996, τα 821.313 άτομα ή 21,2% σε σύνολο απασχολούμενων 3.871.923 ατόμων (Πίνακας 2). Απ' αυτούς οι 492.062 απασχολούμενοι ή το 60% ηλικίας 14-29 ετών είναι άνδρες και οι 329.251 ή το 40% γυναίκες. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των εργαζόμενων νέων ηλικίας 14 ετών ανέρχεται στα 3.640 άτομα ή το 0,4% των νέων ηλικίας 15-19 ετών στις 68.705 ή το 8,3% των νέων ηλικίας 20-24 ετών στις 281.498 ή το 34,3% και των νέων ηλικίας 25-29 ετών στα 467.470 άτομα ή το 57%.

Η κατανομή της απασχόλησης των νέων ηλικίας 14-29 ετών κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, δείχνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία, σχεδόν τα 2/3 των νέων, εργάζονται στον τριτογενή τομέα της οικονομίας (62,3%), ενώ στο δευτερογενή το 24,8% και στον πρωτογενή το 12,8%.

Η κατανομή τους δε κατά κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας είναι οι εξής:

- Στη Γεωργία - Κτηνοτροφία - Θήρα - Δάση - Αλιεία, απασχολούνται οι 105.485 των νέων ηλικίας 14-29 ετών.
- Στα Ορυχεία και Λατομεία 2.860 νέοι.
- Στις Μεταποιητικές Βιομηχανίες 138.496 νέοι
- Στο Ηλεκτρικό - αέριο - νερό 6.488 νέοι
- Στις Κατασκευές 56.042 νέοι.
- Στο Εμπόριο 181.304 νέοι
- Στα Ξενοδοχεία και Εστιατόρια 70.385 νέοι
- Στις Μεταφορές - Επικοινωνίες 43.866 νέοι
- Στους Ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (Τράπεζες κλπ) 18.953 νέοι
- Στην Εκπαίδευση - Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα 71.125 νέοι.
- Στη Δημόσια Διοίκηση 39.638 νέοι.
- Στις Υπόλοιπες Υπηρεσίες (Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, άλλες δραστηριότητες, ιδιωτικά νοικοκυριά, ετερόδικοι οργανισμοί) 86.737 νέοι.

Η μεγαλύτερη παρουσία των νέων σε σχέση με την **οικονομική δραστηριότητα,** σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ) εντοπίζεται στο εμπόριο, τη μεταποιητική βιομηχανία (βιομηχανία-βιοτεχνία), τη γεωργία, κτηνοτροφία, τις κατασκευές και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια. Ετσι, ένας στους πέντε νέους απασχολούμενους, περίπου, εργάζεται στο εμπόριο, ενώ ένας στους έξι νέους εργάζεται στις μεταποιητικές βιομηχανίες και ένας στους επτά στη γεωργία - κτηνοτροφία.

Η πλειοψηφία των νέων (552.163 άτομα) σε σχέση με τη **θέση στο επάγγελμα** (Πίνακας 3) είναι με μισθό ή ημερομίσθιο, δηλαδή πάνω από το 67,2% των απασχολούμενων. Οι 148.434 νέοι ή το 18% είναι συμβοηθούντα μέλη σε οικογενειακή επιχείρηση, οι 100.057 νέοι (12,1%) είναι απασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, δηλαδή εργάζονται για δικό τους λογαριασμό (αυτοαπασχολούμενοι) και οι 20.658 νέοι (2,5%) είναι απασχολούμενοι με προσωπικό (εργοδότες). Ως ατομικό επάγγελμα (Πίνακας 4) οι περισσότεροι νέοι δηλώνουν ότι απασχολούνται στην παροχή υπηρεσιών (169.027 άτομα ή 20,6%) ως ειδικευμένοι τεχνίτες (148.238 άτομα ή 18%), υπάλληλοι γραφείου (111.191 άτομα ή 13,5%) και ειδικευμένοι γεωργοί - κτηνοτρόφοι (99.037 άτομα ή 12%). Ακολουθούν όσοι ασκούν επιστημονικά,

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Απασχολούμενοι ανά κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας και ηλικία (1996)

Σύνολο χώρας και τα δύο φύλα	Σύνολο	14 ετών	15-19 ετών	20-24 ετών	25-29 ετών	30-44 ετών	45-64 ετών	65+ ετών
ΣΥΝΟΛΟ	3.871.923	3.640	68.705	281.498	467.470	1.540.676	1.374.279	135.656
Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δάση	711.516	1.745	18.528	39.140	42.713	179.016	399.250	91.123
Αλιεία	14.585	0	628	1.421	1.310	4.122	6.581	523
Ορυχεία, Λατομεία	17.219	0	32	750	2.078	8.169	6.038	152
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	576.106	836	10.870	49.895	76.895	248.423	184.052	5.200
Ηλεκτρικό ρεύμα, αέριο & νερό	40.744	0	33	1.034	5.421	21.004	13.251	0
Κατασκευές	251.809	209	6.675	18.425	30.733	96.829	97.377	1.560
Χονδρικό - Λιανικό Εμπόριο κλπ	628.751	512	16.154	67.154	97.484	249.302	183.173	14.971
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	229.296	181	6.627	28.385	35.192	84.621	67.732	6.558
Μεταφορές - Επικοινωνίες	253.986	0	1.931	12.807	29.128	108.868	99.096	2.155
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	92.219	0	435	5.212	13.306	49.639	23.220	408
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας κλπ	156.259	0	1.233	14.484	26.676	71.356	39.522	2.988
Δημόσια Διοίκηση κλπ	274.819	0	1.122	13.264	25.252	144.605	89.146	1.432
Εκπαίδευση	224.257	0	183	6.893	33.943	119.285	62.453	1.500
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	170.543	0	264	6.680	23.162	89.514	48.990	1.934
Αλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	129.96839	156	3.311	13.156	20.502	48.590	40.353	3.900
Ιδιωτικά νοικοκυριά	39.322	0	680	2.798	3.666	16.884	14.044	1.251
Ετερόδικοι οργανισμοί και όργανα Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	524	0	0	0	75	449	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα και ομάδες ηλικιών (1996)

ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ και τα δύο φύλα	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ	ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΜΙΣΘΩΤΟΙ	ΜΗ ΑΜΕΙΒΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ
ΣΥΝΟΛΟ	3.871.923	267.987	1.036.487	2.101.006	466.444
14 ετών	3.640	0	0	1.238	2.402
15-19 ετών	68.705	150	3.195	37.136	28.224
20-24 ετών	281.498	3.773	25.885	189.786	62.053

καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα, οι χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού, οι τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί, οι ανειδίκευτοι εργάτες (χειρώνακτες), τα μέλη των βουλευόμενων σωμάτων (ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη) και τέλος όσοι δεν δύναται να καταταγούν σε κάποιο επάγγελμα.

Επίσης, κατά κύριο λόγο στους νέους εργαζόμενους βρίσκουν την εφαρμογή τους άτυπες μορφές απασχόλησης και οι παράνομες μορφές εργασιακών σχέσεων (Γραμματεία Νέων ΓΣΕΕ, 1995).

Ορισμένα από τα καινούργια αυτά χαρακτηριστικά της απασχόλησης των νέων είναι:

α. Η προσωρινή απασχόληση και οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου

Με τον όρο προσωρινή απασχόληση εννοείται η περιορισμένης διάρκειας

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Απασχολούμενοι κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων (1996)

ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ και τα δύο φύλα ΣΥΝΟΛΟ		1 ΜΕΛΗ ΤΩΝ	2 ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ,ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ [1]	3	4	5	6	7	8 ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΣΤΑΘΕΡΩΝ	9	ΠΡΟΣΩΠΑ Μ Η
ΣΥΝΟΛΟ	3.871.923	407.519	441.662	227.899	395.682	441.009	764.978	623.802	295.058	231.252	43.063
14 ετών	3.640	0	0	38	0	439	1.528	1.149	60	426	0
15-19 ετών	68.705	792	150	1.293	4.553	17.923	17.114	17.871	3.074	5.355	581
20-24 ετών	281.498	8.412	10.519	18.409	38.258	69.855	38.667	53.940	20.425	15.815	7.197
25-29 ετών	467.470	33.164	56.684	41.840	68.380	80.810	41.728	75.278	38.304	22.843	8.439
30-44 ετών	1.540.676	162.785	231.438	113.713	194.226	169.375	177.139	255.888	125.607	89.426	21.080

απασχόληση. Το φαινόμενο δεν είναι, βέβαια καινούργιο. Απλώς έχει λάβει μεγαλύτερη έκταση σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, επεκτεινόμενο σε πολλούς κλάδους με 18 μήνες, 12 μήνες, 6 μήνες ή και 3 μήνες συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Στην Ελλάδα, η οποία είναι δεύτερη χώρα μετά την Ισπανία όπου χρησιμοποιείται η μορφή της προσωρινής απασχόλησης, το ποσοστό αυτό κυμαίνεται στο 14-15%, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι συμβασιούχοι, συνήθως, λαμβάνουν χαμηλότερες αμοιβές από τους «μόνιμους» και ο λόγος είναι ότι δεν έχουν μισθολογική εξέλιξη. Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου παρέχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να προσλαμβάνουν εργαζόμενους για μια προσωρινή περίοδο και συνεπώς να παρακάμπτουν τις κανονικές διαδικασίες απόλυσης ή την καταβολή αποζημίωσης που επιβάλλονται από τις συμβάσεις αορίστου χρόνου (Η. Ιωακείμογλου - Δ. Κατσορίδας, 1994). Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις, πολλοί νέοι εργάζονται εποχικά για να καλύψουν ορισμένες έκτακτες ανάγκες που έχουν διάφοροι κλάδοι, όπως η αγροτική παραγωγή, ο τουρισμός κτλ., χωρίς κοινωνικο-ασφαλιστική κάλυψη (π.χ. ΙΚΑ).

β. Η μερική απασχόληση

Πάνω από 160.000 άτομα υπολογίζονται οι μερικά απασχολούμενοι στη χώρα μας. Η μερική απασχόληση στην Ελλάδα εντοπίζεται, κυρίως, στον τομέα των υπηρεσιών και ιδιαίτερα του εμπορίου, με άξονα τα πολυκαταστήματα και τα σούπερ μάρκετ, όπου μερικώς απασχολούμενοι είναι το 60% των εργαζομένων (Χ. Μέγα, 1997). Μ' αυτή τη μορφή εργασίας περιορίζεται το ειδικό βάρος της πλήρους απασχόλησης *8ωρο) διότι ο μεγαλύτερος ρυθμός αύξησης της μερικής απασχόλησης σημαίνει ότι υποκαθιστά θέσεις πλήρους απασχόλησης. Ομως, αυτό δεν σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι έχουν επιλέξει εθελοντικά αυτήν τη μορφή εργασίας. Ερευνα του ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ δείχνει ότι το 52% των μερικά απασχολούμενων έχει επιλέξει τη μερική απασχόληση όχι εθελοντικά, αλλά αναγκαστικά, κατά κύριο λόγο επειδή δεν βρίσκουν εργασία πλήρους και σταθερής απασχόλησης εξαιτίας της αυξημένης ανεργίας (ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ, 1996). Η τάση εξέλιξης της μερικής απασχόλησης φαίνεται να ικανοποιεί την εργοδοτική πλευρά, διότι προσφέρει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να ελέγχουν τις σχετικές δαπάνες και να ανταποκρίνονται με ελαστικότητα στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (Ευρωπαϊκό Ιδρυμα Δουβλίνου, 1991), χρησιμοποιώντας τους εργαζόμενους για όσο χρονικό διάστημα τους έχουν ανάγκη, εντατικοποιώντας ταυτόχρονα τους ρυθμούς εργασίας. Από μερική απασχόληση πλήττονται ιδιαίτερα οι νέοι που αναζητούν πρώτη φορά εργασία, οι οποίοι απασχολούνται, κατά κύριο λόγο, στον τομέα παροχής υπηρεσιών. Το αποτέλεσμα, πολλές φορές, είναι τόσο οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση όσο και αυτοί με εποχική ή ευκαιριακή απασχόληση, να

τη συνδυάζουν με δεύτερη εργασία, προκειμένου να μπορούν να καλύπτουν ανάγκες που μένουν ανικανοποίητες, λόγω της χαμηλής αμοιβής ή εξαιτίας αυξημένων οικογενειακών και κοινωνικών υποχρεώσεων. Επίσης, οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση έχουν περιορισμένες δυνατότητες συμμετοχής σε συνδικαλιστικές δραστηριότητες.

γ. Η «μαύρη εργασία»

Μια σημαντική μερίδα της νεολαίας, όπως για παράδειγμα η σπουδάζουσα νεολαία, απασχολείται μ' αυτήν τη μορφή εργασίας, μοιράζοντας φυλλάδια, κάνοντας εισπράξεις ή διανομές τροφίμων, επιστολών κτλ., με πολύ χαμηλούς μισθούς και χωρίς ασφαλιστικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα. Η «μαύρη εργασία» είναι η χειρότερη μορφή εργασίας διότι δεν φαίνεται, ούτε καταγράφεται, ενώ αξιοποιείται κυρίως στις παραοικονομικές δραστηριότητες. Συμβάλει δε σημαντικά στο μικρό ποσοστό μερικώς απασχολουμένων στη χώρα μας (4%) σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό αυτής της κατηγορίας απασχολούμενων στην Ε.Ε. (14%) (ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ, 1996). Σύμφωνα με παλαιότερες έρευνες, οι ηλικίες που επιλέγουν ή καταλήγουν στην εποχική ή ευκαιριακή απασχόληση είναι κυρίως νέοι (52% μέχρι 30 ετών και 31% μέχρι 24 ετών), ως απόρροια και του μεγάλου ποσοστού ανεργίας που καλύπτει αυτές τις ηλικιακές ομάδες (ΔΗΜΕΛ, 1989-1990). Επίσης, τα στοιχεία του ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ εκτιμούν ότι έξι στους δέκα μισθωτούς είναι άνεργοι, εργάζονται παράνομα ή υποαπασχολούνται στη μαύρη αγορά εργασίας, προκειμένου να εξασφαλίσουν την διαβίωσή τους. Τις εκτιμήσεις αυτές έρχονται να επιβεβαιώσουν έλεγχοι των υπηρεσιών του ΙΚΑ σε δύο περιοχές: στο Περιστέρι και την Εδεσσα. Η έρευνα σ' αυτές τις δύο περιοχές διαπιστώνει ότι επί συνόλου 751 εργαζομένων που ελέγχθηκαν, οι περισσότεροι από τους μισούς, συνολικά 413 άτομα, βρέθηκαν ανασφάλιστοι, δηλαδή εργάζονταν σε καθεστώς μαύρης εργασίας. Μάλιστα, η συντριπτική πλειοψηφία των απασχολουμένων που εργάζονται σε καθεστώς μαύρης εργασίας είναι Ελληνες, ενώ μόνο 171 άτομα από το σύνολο είναι αλλοδαποί.

δ. Το φασόν

Στην Ελλάδα οι φασονιστές και οι φασονίστριες ανέρχονται, περίπου, σε 200.000 άτομα (ΓΣΕΕ, 1994). Σε ορισμένους κλάδους, όπως π.χ. στον ιματισμό και τον κλάδο δέρματος-υπόδησης, το φασόν έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις. Ομως, συναντάται και σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως στην κατασκευή παιχνιδιών, τη συσκευασία τροφίμων, σε οργανωμένα λογιστικά ή αρχιτεκτονικά γραφεία κ.ά. Επίσης, η Τηλεεργασία ή το λεγόμενο ηλεκτρονικό φασόν,

μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή για εργασίες όπως η επεξεργασία κειμένου, ερευνητικές δραστηριότητες, διατήρησης και καταχώρισης στοιχείων, μετάφραση και δακτυλογράφηση κτλ., αποτελεί σε ορισμένες περιπτώσεις μια νέα μορφή φασόν. Δηλαδή, παρέχονται εργασίες - που πληρώνονται με το κομμάτι - στο σπίτι. Ετσι, λόγω του ότι χρησιμοποιούν τις δικές τους κατοικίες, οι εργαζόμενοι φασόν συχνά «επιδοτούν» την επιχείρηση των εργοδοτών τους, διότι καλύπτουν το κόστος ενοικίου, θέρμανσης, φωτισμού και συντήρησης μηχανών που υπό άλλες συνθήκες θα επιβάρυναν τον εργοδότη (Δ. Κατσορίδας, 1994).

ε. Η υπεργολαβία

Ολοένα και περισσότερο πυκνώνουν οι περιπτώσεις ανάθεσης μέρους της παραγωγικής διαδικασίας πολλών επιχειρήσεων σε εξωτερικές προς αυτές επιχειρήσεις (υπεργολάβους). Σε αρκετές περιπτώσεις η εταιρεία - υπεργολάβος προκειμένου να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό με άλλες εταιρείες, επιβάλει εντατική και χαμηλά αμειβόμενη εργασία στους εργάτες, χωρίς ασφαλιστική κάλυψη και στοιχειώδεις κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας (ΙΝ.Ε/ ΓΣΕΕ, 1993). Τέτοιες περιπτώσεις υπεργολαβίας υπάρχουν σε μια σειρά τομείς, όπως το μέταλλο, τα ναυπηγεία, την οικοδομή, τα συνεργεία καθαρισμού δημόσιων και ιδιωτικών χώρων, καθώς και στις υπηρεσίες (ιδιωτικά ταχυδρομεία, φύλακες κλπ). Ομως, μια ευρύτατα διαδεδομένη μορφή υπεργολαβίας είναι το Δελτίο Παροχής Υπηρεσιών (ΔΠΥ). Οι εργαζόμενοι με ΔΠΥ θεωρούνται από τις επιχειρήσεις που τους απασχολούν και το κράτος «ελεύθεροι επαγγελματίες» και έτσι αναγκάζονται να προβαίνουν σε αυτασφάλιση με δικά τους έξοδα. Δεν δικαιούνται δώρα εορτών, επιδόματα, άδειες και «φυσικά» δεν δικαιούνται επίδομα ανεργίας όταν δεν τους χρειάζεται άλλο η επιχείρηση που τους απασχολούσε.

στ. Οι ανήλικοι εργαζόμενοι

Τα στατιστικά δεδομένα για την εργασία των ανηλίκων είναι ανεπαρκή. Η Απογραφή Πληθυσμού (17/3/1991) μας προσφέρει κάποια στοιχεία, τα οποία όμως θα πρέπει να λάβουμε υπόψη με κάθε επιφύλαξη. Σύμφωνα λοιπόν, με τα εν λόγω στοιχεία οι ανήλικοι εργαζόμενοι ηλικίας 14 έως 19 ετών ανέρχονται σε 112.675 άτομα, ενώ από αυτούς 21.661 νέοι καταγράφονται ως «συμβοηθούντα μέλη της οικογένειας». Η Γραμματεία Νέων της ΓΣΕΕ υπολογίζει σε 140.000 εφήβους και παιδιά που καταγράφονται ως «συμβοηθούντα μέλη της οικογένειας», ενώ θεωρεί ότι 150.000 παιδιά μέχρι 13 ετών εργάζονται (Γραμματεία Νέων ΓΣΕΕ, 1995). Σ' αυτές τις κατηγορίες των ανηλίκων νέων εργαζομένων θα πρέπει να συμπεριλάβουμε τους Τσιγγάνους, τους Μουσουλμάνους, τους Αλβανούς, τους Πόντιους κλπ, η πλειοψηφία των οποίων εργάζεται σε επικίνδυνα επαγγέλματα (στα μηχανουργεία, τις οικοδομές, τους δρόμους κτλ). Επίσης, τα στοιχεία της ΕΣΥΕ μας πληροφορούν ότι 15.000 από τους 140.000 περίπου, μαθητές κάθε χρόνο, εγκαταλείπουν το σχολείο πριν ολοκληρώσουν τη βασική υποχρεωτική εκπαίδευση. Κατά συνέπεια, η επέκταση της παραοικονομίας, της εργασίας με το κομμάτι στο σπίτι (φασόν) και η εισροή αλλοδαπών εργαζομένων είναι παράγοντες που μπορούν να ευνοήσουν μια τάση αύξησης της παράνομης απασχόλησης των ανηλίκων. Επιπλέον, σημαντική είναι και η απασχόληση παιδιών στο πλαίσιο οιογενειακών δραστηριοτήτων (π.χ. σε αγροτικές καλλιέργειες).

3. Εργαζόμενη νεολαία και συνδικάτα

Η σημασία του ρόλου της νέας γενιάς εργαζομένων, εκτός από την πλευρά της ανανέωσης του εργατικού δυναμικού, είναι ότι φέρει μαζί της και το καινούργιο, το νέο. Τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει, οι αντιλήψεις της για τη ζωή, ο τρόπος ζωής της, οι ανησυχίες, οι προβληματισμοί, τα οράματά της, οι κρίσεις της για την κοινωνία και την εργασία, είναι ορισμένα από τα χαρακτηριστικά της. Παρ' όλα αυτά, οι σχέσεις των εργαζόμενων νέων με το συνδικαλιστικό κίνημα (σ.κ.) η συμμετοχή τους σ' αυτό είναι περιορισμένη. Χαρακτηριστικό είναι, όπως επισημαίνει η Γραμματεία Νέων της ΓΣΕΕ ότι από το 1.000.000 περίπου, νέων εργαζόμενων σήμερα στη χώρα μας, τα 2/3 δεν συμμετέχουν στα συνδικάτα τους, όπως επίσης και οι 200.000 ανήλικοι εργαζόμενοι (Γραμματεία Νέων ΓΣΕΕ, 1995).

Αυτό δείχνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των νέων εργαζομένων βρίσκονται έξω από την εμβέλεια του σ.κ., με συνέπεια να προκύπτει ένα

πρόβλημα επικοινωνίας των σωματείων με τους νέους. Τα σχετικά συμπεράσματα από παλαιότερη έρευνα της ΔΗΜΕΛ, η οποία έγινε για λογαριασμό της ΓΣΕΕ, είναι τα εξής:

Μόνο 1 στους 4 νέους είναι μέλος εργατικού σωματείου, γεγονός που τους οδηγεί και σε ηθελημένη άγνοια ή αδιαφορία. Συχνότερα γίνονται μέλη του σωματείου οι εργαζόμενοι στο δημόσιο σε σχέση με τον ιδιωτικό τομέα και περισσότερο οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες.

Αν και οι εργατικοί αγώνες θεωρούνται ο αποτελεσματικότερος τρόπος επίλυσης των εργασιακών προβλημάτων, συνολικά το 58% των νέων εργαζόμενων δεν τους επιλέγει. Ειδικά για τους νέους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, όπου εμφανίζεται πολύ αυξημένο το ειδικό βάρος της επιλογής «προσωπική επαφή με τον εργοδότη», πιθανότατα να παίζει ρόλο το γεγονός ότι η πλειοψηφία των νέων εργάζεται σε επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 10 άτομα.

Συνολικά οι νέοι ασκούν κριτική στα συνδικάτα περισσότερο για την κομματικοποίηση-παραταξιοποίησή τους και λιγότερο για συντεχνιασμό, κλπ.

Για τους νέους εργαζόμενους, όπως και για τις μεγαλύτερες ηλικίες, κυριαρχεί η απαίτηση να απασχοληθεί το συνδικαλιστικό κίνημα με τα πραγματικά προβλήματα των εργαζομένων και κυρίως με τα καυτά που οι ίδιοι έχουν επιλέξει. Απαιτούν μια δυναμική παρέμβαση όχι μόνο στα εργασιακά προβλήματα, αλλά και σ' εκείνα που ταλαιπωρούν τους εργαζομένους έξω από το χώρο εργασίας, όπως αυτά της ποιότητας ζωής. Ετσι, το πρόβλημα του περιβάλλοντος κατέχει την πρώτη θέση στην ιεράρχηση των προβλημάτων των νέων εργαζόμενων στο Λεκανοπέδιο Αττικής και στα μεγάλα αστικά κέντρα. Επίσης, μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στην αξιολόγηση των γενικών προβλημάτων δείχνουν οι νέοι στην ανεργία, την ακρίβεια, το συγκοινωνιακό, τη στέγη, τους μισθούς και φυσικά τις ανθρώπινες σχέσεις. Τέλος, οι νέοι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας αγωνιούν περισσότερο για την ανεργία και το συγκοινωνιακό, ενώ του δημοσίου τομέα για την κατοικία, την υγεία και την παιδεία (ΔΗΜΕΛ, 1989-1990).

Επίσης, από τα προαναφερθέντα είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι η αδυναμία εκπροσώπησης των νέων εργαζόμενων στα συνδικάτα (σωματεία, εργατικά κέντρα, ομοσπονδίες), εξαιτίας της γενικότερης κρίσης του συνδικαλιστικού κινήματος, καθώς και της ανυπαρξίας σωματείων στον ιδιωτικό τομέα, μειώνει τις δυνατότητες για ιδεολογική και οργανωτική ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος, εφόσον δεν συμμετέχουν δυναμικά σε όλα τα επίπεδα των συνδικάτων οι νέοι με τις ριζοσπαστικές ιδέες τους.

Οσο, λοιπόν, τα συνδικάτα αφήνουν έξω από τις δομές τους τη νεολαία (νέους εργάτες, νέους επιστήμονες, νέους υπαλλήλους, μερικά απασχολούμενους, υποαπασχολούμενους, ανέργους και γενικά τους νέους εργαζόμενους), τόσο περισσότερο θα αποδυναμώνεται ο ρόλος τους.

Εκτός από την ανάδειξη και επισήμανση των προβλημάτων των εργαζόμενων νέων θα πρέπει να δοθούν αξιόπιστες λύσεις και να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα. Ειδικότερα, προς αυτή την κατεύθυνση διάφοροι φορείς (συνδικάτα, σύλλογοι, πολιτικές νεολαίες κλπ), έχουν επεξεργαστεί ανάλογες προτάσεις, οι οποίες σε γενικές γραμμές είναι οι εξής:

Ιση αμοιβή για ίση εργασία μέσα από την εφαρμογή των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας (ΣΣΕ). Ολοι οι μαθητευόμενοι να αμείβονται με τον

κατώτερο μισθό της ΕΓΣΣΕ.

Μείωση των ωρών εργασίας στις 35 ώρες χωρίς μείωση των αποδοχών. Ηδη η εφαρμογή του 35ωρου θα αυξήσει την απασχόληση σε 130.000 άτομα περίπου, ενώ υπολογίζεται ότι θα διασωθούν επαπειλούμενες θέσεις εργασίας της τάξης των 42.000 ατόμων (ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ, 1997).

Οι νέοι που ζητούν πρώτη φορά εργασία, καθώς επίσης οι απόφοιτοι όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης να θεωρούνται άνεργοι και να δικαιούνται επίδομα ανεργίας σε περίπτωση που μέσα σε κάποιο χρονικό διάστημα δεν βρίσκουν εργασία. Ταυτόχρονα, να υπάρξει κοινωνική πολιτική, ιδιαίτερα για τους ανέργους (περίθαλψη, δωρεάν μετακίνηση, ψυχαγωγία κλπ).

Απαγόρευση της παιδικής εργασίας. Να τιμωρούνται αυστηρά οι εργοδότες που χρησιμοποιούν ανήλικα παιδιά σε εργασίες, τις οποίες θα πρέπει να απασχολείται ενήλικο ειδικευμένο και έμπειρο εργατικό δυναμικό. Επιπλέον, να υπάρξει προστασία των ανηλίκων εργαζόμενων με την εφαρμογή και ενίσχυση της νομοθεσίας.

Για τους εργαζόμενους μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές να καθιερωθεί η εξάωρη εργασία χωρίς μείωση των αποδοχών.

Αύξηση του χρόνου άδειας στις πέντε εβδομάδες.

Πλήρη ασφαλιστικά δικαιώματα των νέων εργαζομένων και έλεγχος για την τήρηση των εργοδοτικών υποχρεώσεων.

Να δημιουργηθούν μέσα στους χώρους εργασίας αίθουσες ψυχαγωγίας με βιβλιοθήκη, μουσική, παιχνίδια κ.ά., ώστε οι νέοι και οι νέες εργαζόμενοι-ες να μπορούν να καλύπτουν τον ελεύθερο χρόνο τους δημιουργικά.

Τέλος, η εργαζόμενη νεολαία θα πρέπει να δραστηριοποιηθεί στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, στα πρωτοβάθμια σωματεία και τις δευτεροβάθμιες ομοσπονδίες και εργατικά κέντρα, με τη δημιουργία Επιτροπών Νέων εργαζομένων, στις οποίες οι νέοι θα προωθούν τις διεκδικήσεις τους. Κάθε Επιτροπή Νέων θα έχει μόνιμες επιτροπές ανέργων, καθώς επίσης επιτροπές για τους εργαζόμενους σε άτυπες μορφές εργασίας, για τους ανήλικους εργαζόμενους και για τους άνεργους επιστήμονες. Οπως υποστηρίζει η Γραμματεία Νέων της

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γκόβα Δ. (1998), «'Ολέθρια σχέση' συνδικαλιστικού κινήματος και νεολαίας», περιοδικό Αναιρέσεις, τεύχος 19ο, Μάρτιος.

ΓΣΕΕ (1994), Φασόν. Ζωή με το κομμάτι. Πρακτικά συνεδρίασης της Γραμματείας Γυναικών της ΓΣΕΕ, 19 Ιανουαρίου 1994.

Γραμματεία Νέων ΓΣΕΕ (1995), Ανεργία - Εργασιακές Σχέσεις, Δεκέμβριο 1995.

Γραμματεία Νέων ΓΣΕΕ (1995-α), Συμμετοχή των νέων στα συνδικάτα, ό.π.

ΔΗΜΕΛ (1989-1990), Ο σύγχρονος Ελληνας εργαζόμενος. Ερευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε στο διάστημα από 1 Δεκεμβρίου 1989 μέχρι 31 Ιανουαρίου 1990, για λογαριασμό της ΓΣΕΕ.

Ευρωπαϊκό Ιδρυμα για την Βελτίωση των Συνθηκών Διαβιώσεως και Εργασίας (ΕΙΒΣΔΕ, 1991), Η μερική απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Νόμοι και ρυθμίσεις, Δουβλίνο.

ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ (1993), «Υπεργολαβίες στα ναυπηγεία» (Αφιέρωμα), περιοδικό Ενημερωτικό Δελτίο, τεύχος 28-29, Ιούνιος-Ιούλιος.

ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ (1996), «Μερική απασχόληση: Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος», περιοδικό Ενημέρωση, τεύχος 12, Μάρτιος.

ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ (1997), «35ωρο και μείωση της ανεργίας», περιοδικό Ενημέρωση, τεύχος 26, Ιούνιος.

Ιωακείμογλου Η., Κατσορίδας Δ. (1994), «Αύξηση των συμβάσεων ορισμένου χρόνου», περιοδικό Ενημερωτικό Δελτίο ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ (ειδικό ένθετο: Τεκμηρίωση), τεύχος 42-43, Αύγουστος-Σεπτέμβριος.

Ιωακείμογλου Η. (1996-97), «Βιομηχανική απασχόληση: ο μηχανισμός της κρίσης», περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ, τεύχος 8-9.

Κατσορίδας Δ. (1994), «Φασόν: Ζωή και δουλειά με το κομμάτι», περιοδικό Θέσεις, τεύχος 48, Ιούλιος - Σεπτέμβριος.

Κατσορίδας Δ. (1998), «Οι αιτίες της ανεργίας και η ανάγκη δημιουργίας Κινήματος Ανέργων», περιοδικό Θέσεις, τεύχος 62, Ιανουάριος - Μάρτιος.

Περιβάλλον και Απασχόληση

Δρ Χριστίνα Θεοχάρη
Περιβαλλοντολόγος Μηχανικός

1. Εισαγωγή

Οι πιθανές επιπτώσεις των περιβαλλοντικών πολιτικών στη απασχόληση είναι ένα θέμα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφ' ότου οι βιομηχανικές κυρίως χώρες συνειδητοποίησαν την ένταση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και θέσπισαν νομοθεσία για το περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα πλήττονται από υψηλά επίπεδα ανεργίας.

Από δημοσκόπηση που έγινε το 1996 στην Ε.Ε. προέκυψε ότι το 84,7% των ευρωπαίων θέλουν η Ε.Ε. να υλοποιεί προγράμματα για την καταπολέμηση της ανεργίας, ενώ το 82,9% θέλουν την ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων για τη βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος.

Για τον αντίκτυπο των περιβαλλοντικών πολιτικών στην απασχόληση, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις. Η συμμόρφωση για παράδειγμα με τα περιβαλλοντικά πρότυπα συχνά θεωρείται από ορισμένους αιτία ανεργίας, ενώ η αντίθετη άποψη που υποστηρίζεται από εκείνους που διαμορφώνουν τις περιβαλλοντικές πολιτικές λέει ότι, τουναντίον **η βιώσιμη παραγωγή ενισχύει την οικονομία, διατηρεί θέσεις εργασίας και δημιουργεί νέες θέσεις απασχόλησης.**

Το τοπίο της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ενωση είναι γκρίζο καθώς 20 περίπου εκατομμύρια άνθρωποι είναι άνεργοι (περίπου το 11.3% της συνολικής εργατικής δύναμης στην Ευρώπη, Παράρτημα Ι - Πίνακας 1). Για τους νέους τα πράγματα είναι χειρότερα καθώς η ανεργία στην ηλικία των 15-24 ετών είναι περίπου 20%. Η μακροχρόνια ανεργία αυξάνεται, ενώ οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από την ανεργία σε σχέση με τους άνδρες.

Η κατάσταση αυτή καλλιεργεί την καχυποψία ότι οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο υπάρχουσες θέσεις εργασίας και άλλες ενδεχομένως να τις ακυρώσουν. Από την άλλη όμως μεριά υπάρχει έκδηλο ενδιαφέρον για την αύξηση των δημοσίων δαπανών για τη στήριξη της απασχόλησης ή για τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων

που θα δημιουργούν θέσεις εργασίας στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος.

Η αλήθεια είναι ότι η επίτευξη της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης απαιτεί συνδυασμό, συσχέτιση και συναλληλία των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών με απώτερο σκοπό τη **βιώσιμη κοινωνία, δηλαδή την κοινωνία στην οποία οι δραστηριότητες θα έχουν κοινωνικό αντίκρυσμα, θα είναι περιβαλλοντικά συμβατές και θα στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη.**

Αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα ελκυστική από την άποψη της ταυτόχρονης επιδίωξης της προστασίας του περιβάλλοντος και της απασχόλησης (double divident). Υπάρχει ωστόσο ανάγκη εμβάθυνσης, ανάλυσης και συζήτησης των διαφορετικών πλευρών της σχέσης **περιβάλλοντος-απασχόλησης** σε Ευρωπαϊκό, Εθνικό, Περιφερειακό και Τοπικό επίπεδο για την ένταξη της διάστασης της απασχόλησης στην περιβαλλοντική πολιτική.

Επιφυλάξεις υπάρχουν εξάλλου σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας που κατά μερικούς μπορεί να πληγεί από την εφαρμογή περιβαλλοντικών όρων. Κατ' άλλους είναι δυνατόν να επιτευχθεί υψηλότερη ανταγωνιστικότητα και δημιουργία απασχόλησης όταν τα περιβαλλοντικά πρότυπα είναι υψηλά και υπάρχει χρήση των νέων «καθαρών τεχνολογιών».

2. Η πολιτική για το περιβάλλον

Η περιβαλλοντική πολιτική έχει σαν πρώτο στόχο την παρουσία του περιβάλλοντος και τη βελτίωσή του. Δεν θα πρέπει να συγχέουμε την πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος με την πολιτική για την απασχόληση. Είναι ωστόσο σαφές ότι η απασχόληση κερδίζει από την δράση για το περιβάλλον σε τομείς όπως:

- η επεξεργασία των αποβλήτων (υγρών, επικινδύνων)
- ο έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης,
- η ενέργεια (εξοικονόμηση ενέργειας, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)
- η διατήρηση της φύσης,

  το πόσιμο νερό,
- η διαχείριση των στερεών αποβλήτων
- η ανακύκλωση
- η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος,
- η διατήρηση και ανάπλαση των αστικών περιοχών κ.ά.

3. Απασχόληση σε περιβαλλοντικούς τομείς

Η απασχόληση που είναι συνδεδεμένη με το περιβάλλον στην Ε.Ε., το 1994 έφθανε τα 3-4 εκατομμύρια θέσεων εργασίας, αριθμός που αντιστοιχεί στο 2% της συνολικής απασχόλησης στην Ε.Ε. Στη Γερμανία το ποσοστό της

συνολικής εργατικής δύναμης που απασχολείται στον τομέα του περιβάλλοντος είναι 2,7% που είναι ισοδύναμο της απασχόλησης στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας στη Γερμανία (R. Bjerregaard, 1997)

Ο τομέας του περιβάλλοντος είναι ένας από τους λίγους στους οποίους μπορούν να γίνουν **θετικές προβλέψεις** για τη δημιουργία απασχόλησης, παρά το μακροπρόθεσμο πέρασμα από τις τεχνολογίες «end of pipe» (επεξεργασία στο τέλος της διαδικασίας) σε άλλες πιο προηγμένες «καθαρές», η απόδοση σε απασχόληση των οποίων δεν μπορεί να προσδιοριστεί επακριβώς. Κάποιες από τις ορατές προοπτικές για μελλοντική απασχόληση σε περιβαλλοντικές δράσεις είναι αυτές που αφορούν στην εφαρμογή των πολιτικών για το περιβάλλον (εφαρμογή νομοθεσίας, παρακολούθηση της εφαρμογής, έλεγχος, διαπλοκή των πολιτικών κλπ).

3.1. Η εφαρμογή της νομοθεσίας για το περιβάλλον

Η νομοθεσία για το περιβάλλον θεωρείται σημαντικό κίνητρο για την δημιουργία απασχόλησης. Είναι ευρέως γνωστό ότι η νομοθεσία για το περιβάλλον δεν έχει εφαρμοσθεί (ισχύει) σε όλα τα κράτη μέλη. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε ακόμη και για χάσμα σε σχέση με την εφαρμογή αυτή από χώρα σε χώρα.

Για να διασφαλίσουμε την πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας στην Ε.Ε. θα πρέπει να υπάρξουν επενδύσεις στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων υγρών, στερεών, αερίων κλπ. Αυτές οι επενδύσεις θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας. Το ίδιο αναμένεται να συμβεί και στα νέα κράτη μέλη και σ' αυτά που έχουν ειδική σχέση με την Ε.Ε. καθώς και στα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπου η τήρηση της νομοθεσίας για το περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα για την απασχόληση.

3.2. Η υιοθέτηση οικονομικών εργαλείων

Η διεύρυνση των εργαλείων περιβαλλοντικής πολιτικής περιλαμβάνει οικονομικά εργαλεία όπως οικολογικούς φόρους και επιβαρύνσεις. Η μετατόπιση της φορολογίας από την εργασία προς την ρύπανση και την χρήση των φυσικών πόρων υποστηρίχθηκε πρώτη φορά στη Λευκή

Βίβλο για την «Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση».

Στη Λευκή Βίβλο έγινε προσπάθεια για πρώτη φορά σε επίπεδο Ε.Ε. να συνδεθούν δύο από τα μεγαλύτερα προβλήματα της εποχής μας: η καταστροφή του περιβάλλοντος και η ανεργία. Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο τα δύο αυτά προβλήματα είναι αποτέλεσμα αδυναμιών του οικονομικού μας συστήματος που χαρακτηρίζεται από την υπερχρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και την υποχρησιμοποίηση της εργατικής δύναμης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 70% των φόρων προέρχονται από την εργασία, 18% από το κεφάλαιο και μόνο 1,5% από τη χρήση των φυσικών πόρων. Συνεπώς, καταλήγει η Λευκή Βίβλος, ένα νέο πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης θα έπρεπε να αντιστρέψει τις σημερινές τάσεις στη χρήση των φυσικών πόρων. Σε άλλο κεφάλαιο της ίδιας έκθεσης τονίζεται ότι...»η επιβολή

εμμέσων φόρων στη ρύπανση μπορεί να είναι ισχυρός μοχλός για την περιστολή των κρυφών επιδοτήσεων π.χ. προς την πυρηνική ενέργεια. Τη στιγμή δε που τα λεγόμενα «εξωτερικά κόστη» (κοινωνικές και περιβαλλοντικές δαπάνες) επιβαρύνουν το σύνολο της κοινωνίας, οι τιμές της αγοράς θα πρέπει να διορθωθούν με τρόπο που να καλύπτονται οι περιβαλλοντικές βλάβες που προκαλούνται από συγκεκριμένα προϊόντα, όπως είναι για παράδειγμα οι ενεργειακές πηγές που παράγουν διοξείδιο του άνθρακα. Ο εντονότερος αντίλογος σ' αυτό το μέτρο αφορά στην μείωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας έναντι των ανταγωνιστών της και ως εκ τούτου προτείνεται η λήψη αποφάσεων σε παγκόσμιο επίπεδο με κοινές συμφωνίες μεταξύ των ανταγωνιστικών χωρών και των εμπορικών τους εταίρων.

Η υπόδειξη για στροφή στη φορολόγηση αναφέρεται επίσης στο «Σύμφωνο Εμπιστοσύνης για την Απασχόληση» του J. Santer και υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου τον Δεκέμβριο του 1997. Οι επιδράσεις στην απασχόληση από μια φορολογική αλλαγή μπορεί να είναι σημαντικές.

3. Η συνύφανση των άλλων πολιτικών με αυτήν για το περιβάλλον

3.3.1. Ενέργεια

Ενας από τους τομείς όπου η ένταξη της περιβαλλοντικής θεώρησης που θα μπορούσε να συνδυασθεί επιτυχημένα με την δημιουργία απασχόλησης, είναι ο τομέας ενέργειας. Η εξοικονόμηση ενέργειας όχι μόνο μειώνει τις εκπομπές όπως του SO2, των NOx και του CO2, μειώνει ακόμη και τα συνολικά ενεργειακά κόστη και θεωρείται ως μέσον δημιουργίας ουσιαστικής απασχόλησης. Περίπου τρία εκατομμύρια θέσεις εργασίας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν απ' ευθείας μέσω της εγκατάστασης μέσων εξοικονόμησης ενέργειας στα σπίτια, όπως η βελτίωση της μόνωσης και η χρήση διπλών τζαμιών. Αυτές οι εργασίες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν απασχόληση για τους ειδικευμένους και ημιειδικευμένους σε τέτοιου είδους εργασίες.

3.3.2. Αγροτική Πολιτική

Η γεωργία είναι ένας τομέας δράσης που αφορά στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στην επικείμενη αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) ασκούνται πιέσεις ώστε τα ζητήματα περιβάλλοντος να ληφθούν πιο σοβαρά υπ' όψη. Ειδικότερα, θα πρέπει να προβλεφθεί οικονομική βοήθεια και κίνητρα στους αγρότες που προωθούν λιγότερο εντατικούς ρυθμούς καλλιέργειας. Θα πρέπει να ενισχυθούν μέτρα που σχετίζονται άμεσα με το περιβάλλον όπως οι βιολογικές καλλιέργειες και η διατήρηση του τοπίου. Αυτά τα μέτρα θα συμβάλουν όχι μόνο στη μείωση της ρύπανσης του νερού, του αέρα και του εδάφους από την γεωργική δραστηριότητα, αλλά και στην διατήρηση της βιοποικιλότητας και την βελτίωση γενικότερα της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές.

Είναι γεγονός ότι η απασχόληση στη γεωργία μειώνεται συνεχώς και υπάρχουν τάσεις εσωτερικής μετανάστευσης προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η δημιουργία βιολογικών καλλιεργειών, τα προϊόντα

των οποίων κατακλύζουν ήδη τις αγορές της Ευρώπης, θα ενισχύσουν την απασχόληση των αγροτών καθώς απαιτούν αυξημένη φροντίδα και ειδικές γνώσεις, ειδικές καλλιεργητικές πρακτικές και ειδικές μεθόδους καταπολέμησης ασθενειών και παρασίτων. Ηδη στην Αυστρία και πριν από την ένταξή της στην Ε.Ε., το 10% της γεωργίας της ήταν βιολογική, ενώ η Δανία προγραμματίζει να μετατρέψει το σύνολο της γεωργίας της σε βιολογική μέχρι το 2010.

Σε επίπεδο Ε.Ε. ο βιολογικός τρόπος παραγωγής γεωργικών προϊόντων και οι μέθοδοι γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος και διατήρησης του φυσικού χώρου, προβλέπονται αντίστοιχα και ενισχύονται κατ' αρχήν από τους κανονισμούς 2092/91 και 2078/92 του Συμβουλίου καθώς και από πλήθος τροποποιητικών και εφαρμοστικών κανονισμών του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

3.3.3. Βιομηχανία

Εάν οι τεχνικές της παραγωγής γίνουν πιο «πράσινες» θα μπορέσουν να δημιουργήσουν μεσοπρόθεσμα 2,5 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη. Οι εργοδότες και τα συνδικάτα παίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση μιας πιο πράσινης παραγωγικής πολιτικής.

Οι θέσεις εργασίας θα μπορέσουν να δημιουργηθούν επίσης από την ανάπτυξη των βιομηχανιών προστασίας του περιβάλλοντος (Παράρτημα ΙΙ), καθώς και από την υιοθέτηση μέτρων περιβαλλοντικής συμβατότητας. Οι πολιτικές απασχόλησης που συνδέονται στενά με «πιο πράσινες» τεχνολογίες και οι οποίες υποστηρίζουν τις νέες βιοτεχνολογικές βιομηχανίες, έπαιξαν ουσιαστικότατο ρόλο στην αναζωογόνηση πόλεων με βιομηχανική παρακμή.

Οι στρατηγικές των επιχειρήσεων μεταβλήθηκαν από την παθητική, αμυντική θέση που έπαιρναν κατά τη δεκαετία του 1970, σε μια μαχητική προσέγγιση κατά τη δεκαετία του 1980, τελικά σε στρατηγική καινοτομιών κατά τη δεκαετία του 1990. Επιβάλλεται να θεωρηθεί με ενιαίο τρόπο ο σύνδεσμος μεταξύ του περιβάλλοντος, της αειφορίας και των εργασιακών σχέσεων. Οι εργαζόμενοι πρέπει να συνδέσουν την υγεία και ασφάλεια με τα θέματα περιβάλλοντος, και οι εργοδότες πρέπει να σφυρηλατήσουν συνδετικούς κρίκους μεταξύ περιβάλλοντος και ανταγωνιστικότητας. Η πρόκληση, εξακολουθεί να έγκειται στη χρήση των γνώσεων των εργαζομένων και στελεχών μεσαίου βαθμού, σε συνδυασμό με τις επιστημονικές γνώσεις εσωτερικών και εξωτερικών εμπειρογνωμόνων. Αλλες πολιτικές που μπορούν και πρέπει να συνδυαστούν με αυτήν για το περιβάλλον και να δημιουργήσουν απασχόληση είναι αυτές που αφορούν στη **Διατήρηση της φύσης,** στον **Τουρισμό,** στο **Αστικό περιβάλλον,** στις **Συγκοινωνίες.**

4. ΤΟΜΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1. Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας πέραν του ότι θα συμβάλει στην προώθηση των πιστοποιημένων ελληνικών γεωργικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές, όπου η ποιότητα κρίνεται πλέον από την υγιεινή που η βιολογική γεωργία διασφαλίζει σε σχέση με την συμβατική, αναμένεται να έχει οφέλη και στην απασχόληση.

Στο διεθνές «κλαμπ» της βιολογικής γεωργίας προτίθεται να μπει δυναμικά η Ελλάδα, αυξάνοντας σε 1.000.000 στρέμματα μέχρι το 2010 την ένταση όπου θα παράγονται αγροτικά προϊόντα υγιεινά, απαλλαγμένα από ίχνη φυτοφαρμάκων. Για το σκοπό αυτό έχει προβλεφθεί να διατεθεί το ποσό των 60 δις δρχ. Η έκταση βιολογικών καλλιεργειών στη χώρα μας ανέρχεται σε 60.000 στρέμματα και ο στόχος είναι η επέκταση του προγράμματος αυτού στα 200.000 στρέμματα μέχρι το 1999.

4.2. Ο ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο περιβαλλοντικά συμβατός τουρισμός πρέπει να αποτελέσει για τη χώρα μας κύριο στόχο αφού η άκριτη «ανάλωση» του ελληνικού περιβάλλοντος οδηγεί και σε τουριστική παρακμή. Μερικές βασικές αρχές αυτού του είδους του τουρισμού είναι:

- Η ορθολογική χρήση των πόρων
- Η μείωση της υπερκατανάλωσης και της ποσότητας των αποβλήτων
- Η διατήρηση της φυσικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ποικιλότητας.
- Η ένταξη του τουρισμού στο γενικότερο σχεδιασμό μιας περιοχής.
- Η υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών.
- Η συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών.
- Η εκπαίδευση του προσωπικού των τουριστικών

υπηρεσιών.

- Η διαβούλευση με τους χρήστες και το κοινό ευρύτερα
- Η υπεύθυνη τουριστική προβολή.
- Η έρευνα

4.3. ΟΙ ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Σ' αυτόν τον τομέα η χώρα μας έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η απασχόληση μπορεί να προκύψει:

1. Μέσω της ανάπτυξης της βιομηχανίας τεχνολογιών ήπιων μορφών ενέργειας (αιολική, ηλιακή, βιομάζα κλπ). Είναι άλλωστε γνωστό ότι κατέχουμε την πρώτη θέση με εγκατεστημένη επιφάνεια ηλιακών συσσωρευτών που ανέρχεται σε 1.600.000 τ.μ. δηλ. 44,7% του συνόλου σε επίπεδο Ε.Ε. (Eurostat).

2. Μέσω της διάδοσης αυτών των περιβαλλοντικά φιλικών μορφών ενέργειας με την ανάλογη δημιουργία υποδομών και στελεχών.

4.4. Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

4.4.1. Στον δημόσιο τομέα

Η στελέχωση μηχανισμών ελέγχου του περιβάλλοντος των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα είναι αναγκαία συνθήκη για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας με το διττό αποτέλεσμα προστασίας του περιβάλλοντος και απασχόλησης που προαναφέρθηκε.

4.4.2. Στην Αυτοδιοίκηση (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια)

Η ανάπτυξη αντίστοιχων μηχανισμών στην δευτεροβάθμια και την πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση θα έχει παρόμοια θετικά αποτελέσματα.

5. Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Τέλος αλλά όχι τελευταίο, στο χώρο της παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες, η ανάπτυξη περιβαλλοντικής παιδείας πέραν της ευαισθητοποίησης και της «κουλτούρας» για το περιβάλλον θα δημιουργήσει και την ανάλογη απασχόληση.

Φυσικά ο κάθε τομέας που προαναφέρθηκε χρειάζεται να μελετηθεί και να προσδιοριστούν επακριβώς οι προοπτικές σε σχέση με την απασχόληση καθώς και οι προϋποθέσεις για την επίτευξή της.

6. Επίλογος

Στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. και των κρατών μελών αντίστοιχα θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην βιώσιμη ανάπτυξη. Πρέπει να προβλέπονται οικονομικά κίνητρα και στήριξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων, των συνδικάτων, των οργανώσεων καταναλωτών και των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων που συνδυάζουν την οικονομική ανάπτυξη με την δημιουργία απασχόλησης και την προστασία του περιβάλλοντος. Οι Τοπικές Αρχές μπορούν επίσης να χρηματοδοτούν δράσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με τις οποίες να ενθαρρύνονται νέες πρακτικές στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και νέοι τρόποι παραγωγής με μικρότερη ένταση κατανάλωσης φυσικών πόρων. Η ένταξη περιβαλλοντικών ζητημάτων στις διάφορες πολιτικές μπορεί να δώσει ώθηση στην καινοτομία και την παραγωγή περιβαλλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών δημιουργώντας απασχόληση. Το μήνυμα ότι η περιβαλλοντική πολιτική δημιουργεί θέσεις εργασίας πρέπει να φθάσει σε όλους τους πολίτες, από την βιομηχανία, τα συνδικάτα, τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς και τους ερευνητές

Παράρτημα Ι
Ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ενωση

	ΧΙΛΙΑΔΕΣ	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού			
	1992	1994	1995	1996	1997
Αυστρία	193	5,9	5,9	6,2	6,5
Βέλγιο	435	13,1	13,0	13,2	13,0
Δανία	318	12,2	10,0	9,2	9,2
Γαλλία	2.600	12,3	11,6	12,1	12,2
Γερμανία	2.979	9,6	9,4	10,3	10,4
Ελλάδα	349	9,6	10,0	10,2	10,4
Ιταλία	2.034	11,3	12,0	12,1	12,0
Ιρλανδία	213	14,2	12,9	12,4	12,2
Ισπανία	2.789	24,2	22,9	22,9	22,7
Λουξεμβούργο	3	2,7	3,0	2,9	2,8
Μ. Βρετανία	2.801	9,2	8,2	7,9	7,5
Ολλανδία	336	7,6	7,1	7,0	6,9
Πορτογαλία	186	6,9	7,2	7,4	7,5
Σουηδία	234	8,0	7,7	7,6	7,2
Φιλανδία	328	18,4	17,2	16,4	15,5
ΣΥΝΟΛΟ	15.798	11,6	11,2	11,4	11,3

(Πηγή: OECD)

Παράρτημα ΙΙ
Απασχόληση στις οικο-βιομηχανίες των Κρατών Μελών της Ε.Ε. 1994

ΧΩΡΑ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΚΑΝΑΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙ ΤΟΥ %
Αυστρία	24.900	16.600	41.500	4,0
Βέλγιο	11.900	3.600	15.500	1,5
Γαλλία	153.600	47.200	200.800	19,2
Γερμανία	186.600	129.900	316.500	30,2
Δανία	11.000	5.700	16.700	1,6
Ελλάδα	3.800	1.300	5.100	0,5
Ιρλανδία	6.000	2.800	8.800	0,8
Ισπανία	25.200	12.400	37.600	3,6
Ιταλία	72.000	29.600	101.600	9,7
Λουξεμβούργο	900	800	1.700	0,2
Μ. Βρετανία	102.900	37.500	140.400	13,4
Ολλανδία	76.700	12.100	88.800	8,5
Πορτογαλία	11.800	5.300	17.100	1,6
Σουηδία	34.600	6.100	40.700	3,9
Φιλανδία	10.100	3.500	13.600	1,3
ΣΥΝΟΛΟ	731.800	313.100	1.044.900	100,0

Πηγή: ECOTEC σε συνεργασία με BIPE και IFO (1997).

Τα κυριότερα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ για το 1997

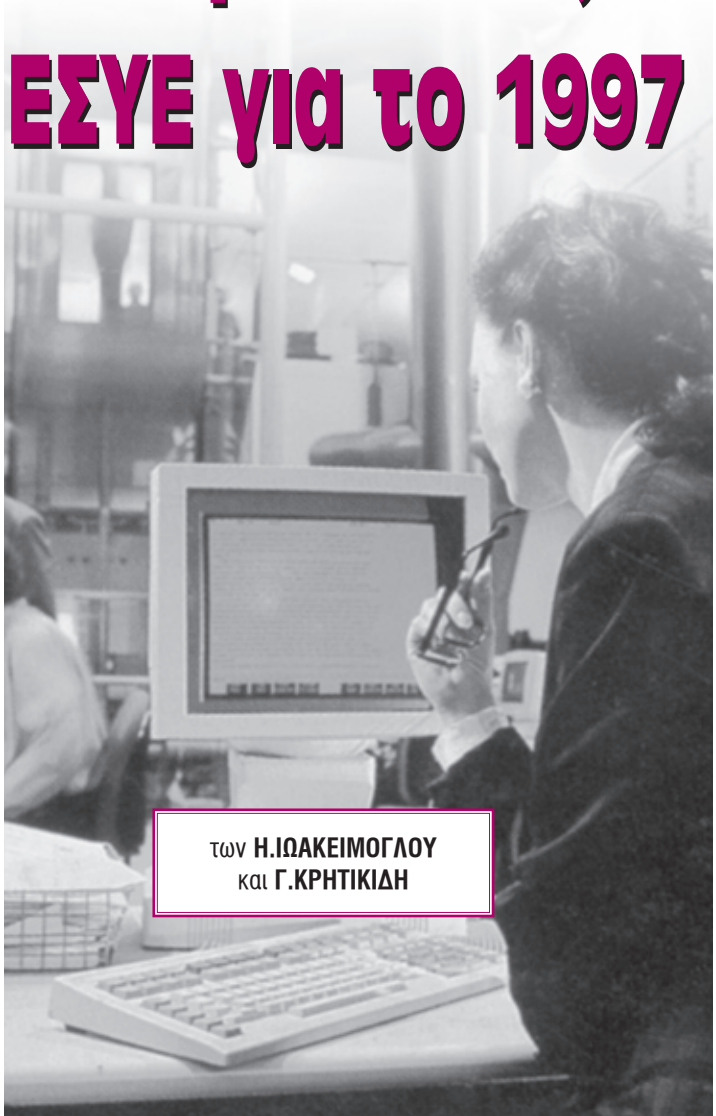

των **Η.ΙΩΑΚΕΙΜΟΓΛΟΥ**
και **Γ.ΚΡΗΤΙΚΙΔΗ**

Σημαντικές αλλαγές στην πορεία της απασχόλησης, της ανεργίας των γυναικών και της μακροχρόνιας ανεργίας, εμφανίζουν τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ για το έτος 1997: η μεν απασχόληση παρουσίασε πτώση παρά το γεγονός ότι το προϊόν αυξήθηκε κατά 3,5%, η δε ανεργία των γυναικών και των μακροχρονίως ανέργων μειώθηκε για πρώτη φορά μετά από διαδοχικές αυξήσεις επί σειρά ετών.

Οι μεταβολές του αριθμού των απασχολουμένων κατά την τελευταία δεκαπενταετία, όπως προκύπτουν από τις αντίστοιχες έρευνες παρελθόντων ετών, υπήρξαν γενικά θετικές και συγκροτούσαν χρονολογική σειρά με αυξητική τάση (διάγραμμα 1). Το έτος 1997, αντιθέτως, εμφανίζεται ως ένα σημείο τομής στην ανοδική πορεία της απασχόλησης. Ανάλογη πτώση είχε εμφανισθεί το 1991, κυρίως όμως για τεχνικούς λόγους.

Το 1997, ο αριθμός των απασχολουμένων στην Ελλάδα παρουσίασε μείωση κατά 0,5%, δηλαδή κατά 18.000 άτομα περίπου. Η εξέλιξη αυτή είναι πιθανόν να σηματοδοτεί σημαντικές αλλαγές για την ελληνική οικονομία.

Καταρχήν, η μείωση της απασχόλησης θα πρέπει να θεωρηθεί ως φαινόμενο χωρίς προηγούμενο για την περίοδο των 15 τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, που αποτελούν τα μοναδικά αξιόπιστα στοιχεία για την αγορά εργασίας στην Ελλάδα, ο αριθμός απασχολουμένων παρουσίασε μείωση μόνον κατά το 1982, το 1987, το 1991 και το 1997. Εντούτοις, οι αλλαγές στα ερωτηματολόγια της ΕΣΥΕ κατά τα έτη 1981-1983, αλλά και οι προσαρμογές των αποτελεσμάτων των ερευνών με βάση τα δεδομένα των απογραφών (1981, 1991) έχουν δημιουργήσει ασυνέχειες στις χρονολογικές σειρές, τόσο της απασχόλησης όσο και του εργατικού δυναμικού. Εν ολίγοις, οι μειώσεις της απασχόλησης που εμφανίζονται στα στοιχεία του 1982

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Η απασχόληση στην Ελλάδα

και του 1991 αντανακλούν, κατά πάσα πιθανότητα, αλλαγές στα ερωτηματολόγια και όχι πραγματική μείωση του αριθμού των απασχολουμένων.

Εάν τώρα σ'αυτα προσθέσουμε και το γεγονός ότι η μείωση που παρουσιάσθηκε το 1987 ήταν αμελητέα, τότε θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι το 1997 είναι το πρώτο έτος της τελευταίας εικοσαετίας για το οποίο έχουμε κάθε λόγο να θεωρούμε ότι η απασχόληση μειώθηκε.

Σηματοδοτεί, άραγε, αυτή η εξέλιξη, μια ριζική μεταστροφή στην πορεία της οικονομίας; Αν και η απάντηση απαιτεί πολύ προσεκτική μελέτη του ζητήματος, ορισμένες παρατηρήσεις είναι δυνατές με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού που έχει διαθέσει προς το παρόν η ΕΣΥΕ.

Οι απώλειες των θέσεων εργασίας στην βιομηχανία και τον αγροτικό τομέα, κατά το 1997, ανήλθαν συνολικά σε 41.000 άτομα. Η μείωση αυτή αντισταθμίστηκε, αλλά μόνον εν μέρει, από τις αυξήσεις της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών, οι οποίες ανήλθαν σε 23.500 θέσεις εργασίας οι οποίες στο σύνολό τους αφορούσαν γυναίκες. Έτσι, από την διαφορά προέκυψε η πτώση της απασχόλησης κατά 18.000 άτομα περίπου.

Το φαινόμενο αυτό είναι καινούργιο, διότι κατά τα προηγούμενα έτη, οι αυξήσεις του αριθμού των

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Η ανεργία ανά φύλο και ηλικία το 1993 και το 1997

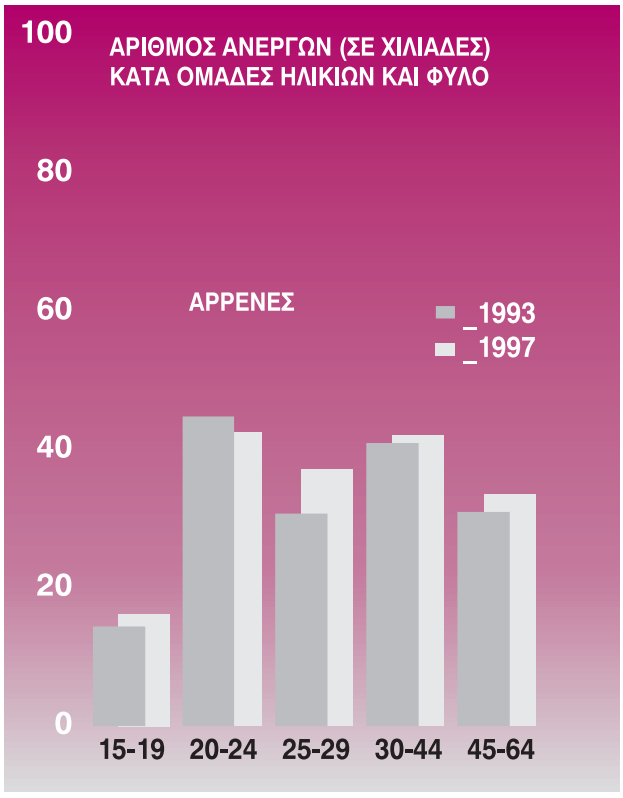

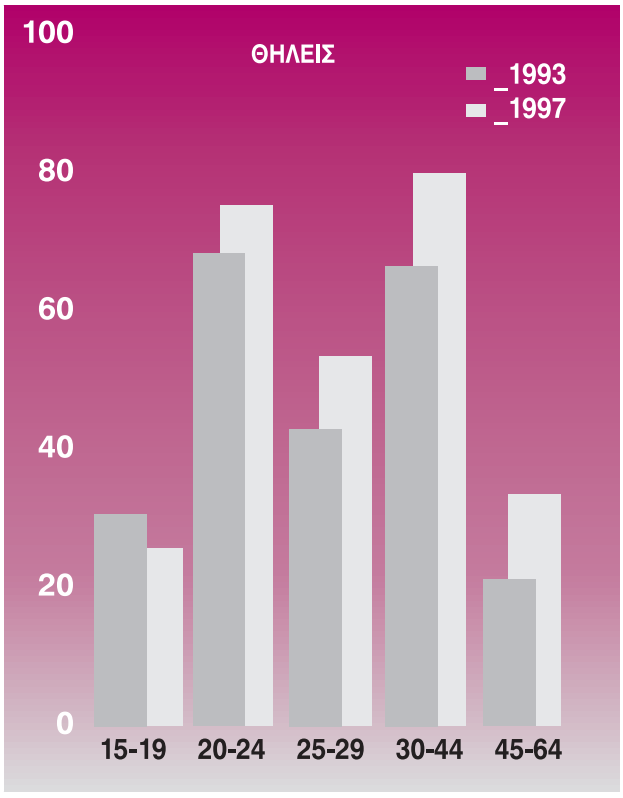

απασχολουμένων στις υπηρεσίες υπερκάλυπταν τις μειώσεις στους άλλους δύο τομείς της οικονομίας. Αυτό ανάγεται στο γεγονός ότι η συσσώρευση κεφαλαίου στον τριτογενή τομέα της Ελλάδας παρέμεινε εκτατική, πραγματοποιήθηκε δηλαδή με επέκταση των ήδη εγκατεστημένων παραγωγικών δραστηριοτήτων και απαίτησε μεγάλη ποσότητα εργασίας. Με άλλα λόγια, η αύξηση της παραγωγής στις υπηρεσίες χαρακτηριζόταν από μικρές αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας.

Ως εκ τούτου, η ασυνήθιστα μικρή αύξηση του αριθμού των απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα κατά το 1997, θα πρέπει να αποδοθεί στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Εάν θεωρήσουμε ότι το ΑΕΠ κατά το παρελθόν έτος αυξήθηκε κατά 3,5% και η απασχόληση μειώθηκε κατά 0,5%, τότε, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα πραγματοποίησε ένα άλμα από τα επίπεδα του 0,5% ετησίως στα επίπεδα του 4%.

Οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας ανά τομέα παραγωγικής δραστηριότητας ανήλθαν σε 4,2% στον αγροτικό τομέα, σε 6,2% στην βιομηχανία και σε 2,9% στις υπηρεσίες. Αυτές οι θεαματικές αυξήσεις σηματοδοτούν, ενδεχομένως, σοβαρές διαρθρωτικές αλλαγές και ένταση της προσπάθειας για τεχνολογικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό.

Είναι κρίσιμο για το μέλλον της απασχόλησης το ερώτημα σχετικά με την ικανότητα του τομέως των υπηρεσιών να δημιουργεί αρκετές θέσεις εργασίας ώστε να υπερκαλύπτει τις απώλειες της βιομηχανίας και του αγροτικού τομέως. Σηματοδοτούν, άραγε, οι εξελίξεις του 1997, μια μετάβαση του τομέως των υπηρεσιών από την εκτατική συσσώρευση που απαιτεί υψηλή κατανάλωση εργασίας σε ένα καθεστώς εντατικής συσσώρευσης που απαιτεί δηλαδή μεγαλύτερη χρήση τεχνολογίας και λιγότερης εργασίας; Μήπως η μείωση της απασχόλησης στον τριτογενή σχετίζεται με τον δημόσιο τομέα; Δυστυχώς, τα στοιχεία που έχει δημοσιεύσει η ΕΣΥΕ είναι περιορισμένα και δεν μας παρέχουν προς το παρόν την δυνατότητα να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα.

Ο αριθμός των ανέργων γυναικών μειώθηκε για πρώτη φορά μετά το 1990, από τις 279.000 άτομα κατά το 1996 στις 267.000 άτομα το 1997. Αυτή η εξέλιξη έρχεται σε αντίθεση με όσα συνέβαιναν από το 1993 και μετά, δηλαδή ανατρέπει την

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Άνεργοι ανά φύλο

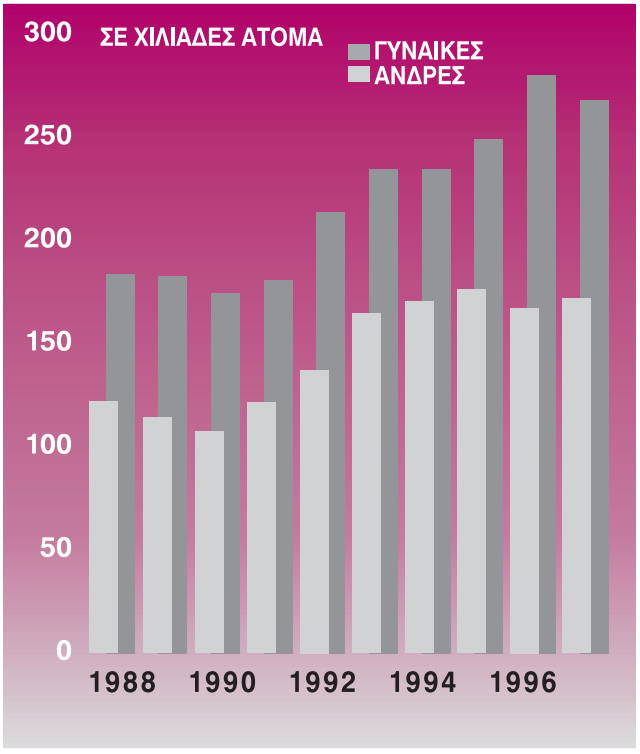

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Απασχόληση και εκπαίδευση

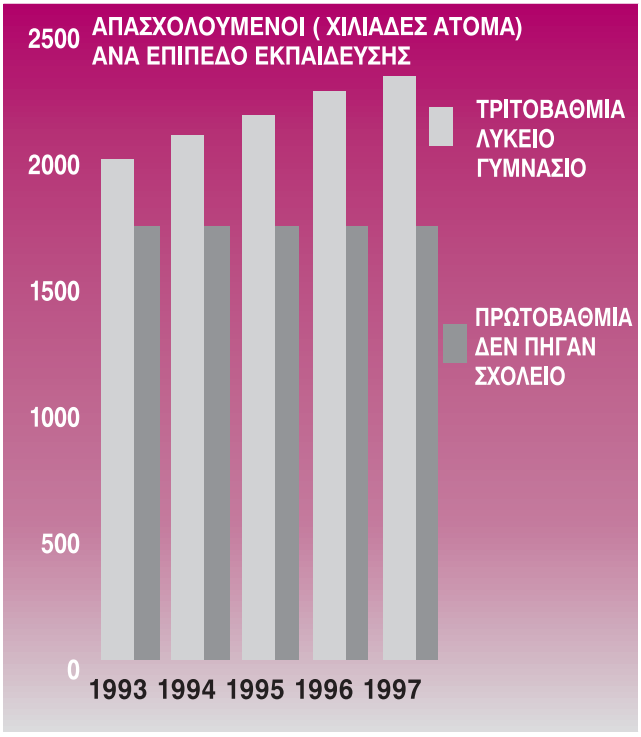

τάση συνεχούς μετατροπής σε βάρος των γυναικών της συμμετοχής τους στην ανεργία. Ωστόσο, η μεταβολή του 1997 δεν αρκεί για να ανατρέψει την ανισότητα των δύο φύλων έναντι της ανεργίας: όπως φαίνεται στα διαγράμματα 2 και 3, η ανισότητα υφίσταται για όλες τις ηλικιακές κατηγορίες, με εξαίρεση τις ηλικίες 30 έως 44 ετών για τις οποίες ο αριθμός ανέργων γυναικών ισούται περίπου με τον αντίστοιχο αριθμό ανδρών.

Ο αριθμός των μακροχρονίως ανέργων (άνεργοι για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών), ο οποίος είχε αυξηθεί από τις 200.000 περίπου το 1993 στις 260.000 το 1996, παρουσίασε μείωση στις 251.000 άτομα.

Η μετατροπή της σύνθεσης των απασχολουμένων ως προς το εκπαιδευτικό τους επίπεδο συνεχίσθηκε και κατά το 1997: αυξήθηκε περαιτέρω ο αριθμός των απασχολουμένων που έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχει μειωθεί ο αριθμός όσων έχουν εκπαίδευση πρωτοβάθμια ή λιγότερη (διάγραμμα 4).

Οι μεταβολές του εργατικού δυναμικού ακολούθησαν για ακόμη μια φορά τις μεταβολές της απασχόλησης. Η μείωση του αριθμού των απασχολουμένων κατά 0,5% συνοδεύθηκε από μια περίπου ίση μεταβολή του εργατικού δυναμικού. Ενώ κατά τα προηγούμενα έτη, οι αυξήσεις της απασχόλησης συνοδεύονταν από αυξήσεις του εργατικού δυναμικού, διότι τα νοικοκυριά προσφέρουν περισσότερη εργασία όταν δημιουργούνται περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, κατά το 1997, η μείωση της απασχόλησης δημιούργησε την αντίθετη τάση, δηλαδή απεθάρρυνε την προσφορά εργασίας, με αποτέλεσμα να εμφανίζει μείωση το εργατικό δυναμικό. Οι μεταβολές της απασχόλησης και το εργατικού δυναμικού φαίνονται στο διάγραμμα 5.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων, ο αριθμός των ανέργων παρουσίασε μια πολύ μικρή μείωση περίπου 6.000 ατόμων, το δε ποσοστό ανεργίας παρέμεινε πρακτικά αμετάβλητο (διάγραμμα 6). ¨

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Απασχόληση και εργατικό δυναμικό 1975-1997 (σε χιλιάδες άτομα)

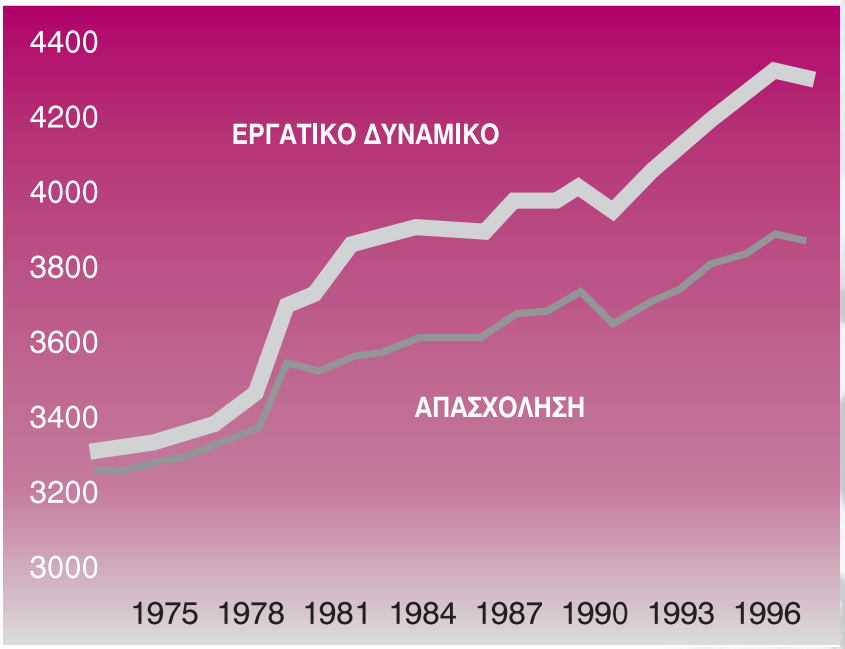

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Ποσοστό ανεργίας 1975-1997

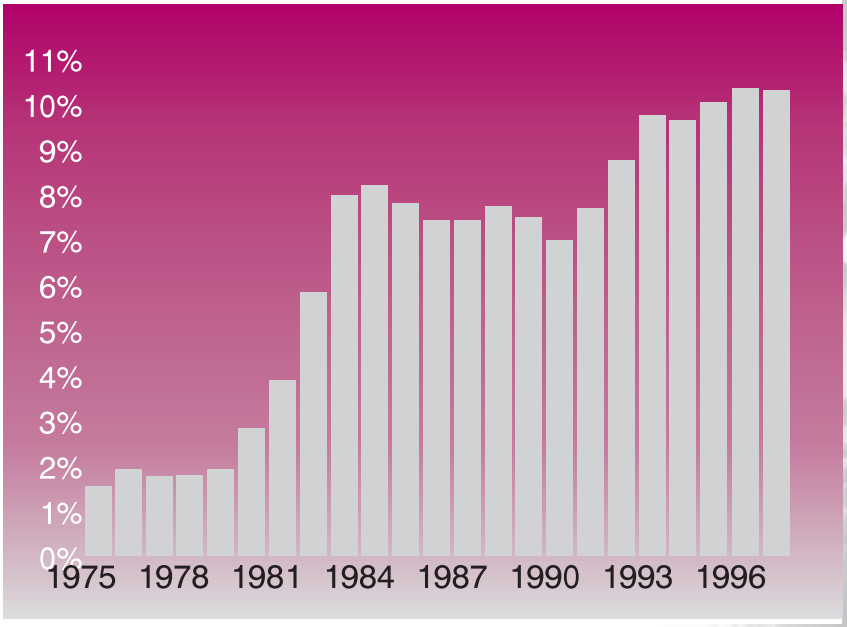

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

		1992	1993	1994	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	Εργατικό δυναμικό	4.034,3	4.118,4	4.193,4	4.248,5	4.318,3	4.294,405
	Απασχολούμενοι	3.684,5	3.720,2	3.789,6	3.823,8	3.871,9	3.854,055
	Ανεργοι	349,8	398,2	403,8	424,7	446,4	440,35
	Ποσοστό Ανεργίας	8,7%	9,7%	9,6%	10,0%	10,3%	10,3%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	Εργατικό δυναμικό	254,3	262,7	254,5	259,0	268,8	254,501
	Απασχολούμενοι	234,8	242,1	233,5	232,2	240,6	230,505
	Ανεργοι	19,5	20,6	21,0	26,8	28,2	23,996
	Ποσοστό Ανεργίας	7,7%	7,8%	8,3%	10,3%	10,5%	9,4%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Εργατικό δυναμικό	692,7	698,9	721,0	756,1	752,8	772,834
	Απασχολούμενοι	641,7	633,9	655,0	679,8	680,4	694,291
	Ανεργοι	51,0	65,0	66,0	76,4	72,4	78,543
	Ποσοστό Ανεργίας	7,4%	9,3%	9,2%	10,1%	9,6%	10,2%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Εργατικό δυναμικό	105,2	118,9	119,4	119,3	123,0	120,753
	Απασχολούμενοι	95,7	104,3	107,7	101,2	101,8	103,191
	Ανεργοι	9,5	14,6	11,7	18,1	21,3	17,562
	Ποσοστό Ανεργίας	9,0%	12,3%	9,8%	15,2%	17,3%	14,5%
ΗΠΕΙΡΟΣ	Εργατικό δυναμικό	108,5	109,1	112,6	114,7	111,5	110,120
	Απασχολούμενοι	99,4	99,3	103,1	105,2	97,6	97,803
	Ανεργοι	9,1	9,8	9,5	9,5	13,9	12,317
	Ποσοστό Ανεργίας	8,4%	9,0%	8,4%	8,3%	12,5%	11,2%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	Εργατικό δυναμικό	267,5	269,2	278,1	282,1	292,4	299,311
	Απασχολούμενοι	245,4	248,0	256,6	256,9	267,8	273,884
	Ανεργοι	22,1	21,2	21,5	25,2	24,6	25,427
	Ποσοστό Ανεργίας	8,3%	7,9%	7,7%	8,9%	8,4%	8,5%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	Εργατικό δυναμικό	79,9	77,4	79,1	80,9	82,0	80,513
	Απασχολούμενοι	77,9	73,9	76,0	76,0	76,9	75,383
	Ανεργοι	2,0	3,5	3,1	4,9	5,1	5,130
	Ποσοστό Ανεργίας	2,5%	4,5%	3,9%	6,1%	6,2%	6,4%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	Εργατικό δυναμικό	239,5	243,2	255,5	242,9	252,1	254,202
	Απασχολούμενοι	216,8	217,5	226,0	219,4	228,8	232,816
	Ανεργοι	22,7	25,7	29,5	23,5	23,3	21,386
	Ποσοστό Ανεργίας	9,5%	10,6%	11,5%	9,7%	9,2%	8,4%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	Εργατικό δυναμικό	188,0	189,4	185,4	184,7	190,7	184,815
	Απασχολούμενοι	165,5	169,8	164,7	166,6	168,9	161,229
	Ανεργοι	22,5	19,6	20,7	18,1	21,8	23,586
	Ποσοστό Ανεργίας	12,0%	10,3%	11,2%	9,8%	11,4%	12,8%
ΑΤΤΙΚΗ	Εργατικό δυναμικό	1.508,4	1.531,1	1.561,6	1.587,6	1.600,2	1.600,791
	Απασχολούμενοι	1.350,5	1.348,1	1.376,1	1.401,9	1.401,7	1.406,845
	Ανεργοι	157,9	183,0	185,5	185,7	198,5	193,946
	Ποσοστό Ανεργίας	10,5%	12,0%	11,9%	11,7%	12,4%	12,1%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	Εργατικό δυναμικό	227,7	229,5	239,2	237,7	246,3	225,536
	Απασχολούμενοι	208,8	214,1	222,4	220,3	228,4	206,978
	Ανεργοι	18,9	15,4	16,8	17,4	17,9	18,558
	Ποσοστό Ανεργίας	8,3%	6,7%	7,0%	7,3%	7,3%	8,2%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	Εργατικό δυναμικό	67,1	58,1	56,6	57,9	64,0	8,959
	Απασχολούμενοι	63,6	54,8	52,1	54,7	59,1	54,557
	Ανεργοι	3,5	3,3	4,5	3,2	4,9	4,402
	Ποσοστό Ανεργίας	5,2%	5,7%	8,0%	5,5%	7,7%	7,5%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	Εργατικό δυναμικό	93,5	107,0	106,6	104,2	103,1	102,462
	Απασχολούμενοι	89,8	100,0	102,4	98,7	97,5	97,489
	Ανεργοι	3,7	7,0	4,2	5,5	5,6	4,973
	Ποσοστό Ανεργίας	4,0%	6,5%	3,9%	5,3%	5,4%	4,9%
ΚΡΗΤΗ	Εργατικό δυναμικό	202,0	223,9	223,8	221,6	231,3	229,610
	Απασχολούμενοι	194,5	214,5	214,1	210,9	22,3	219,085
	Ανεργοι	7,5	9,3	9,7	10,7	8,9	10,525
	Ποσοστό Ανεργίας	3,7%	4,2%	4,3%	4,8%	3,9%	4,6%

Πηγή: ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, 1997

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ
Ιουλιανού 24, Τ.Κ. 104 34